

Kulturhistorisk inventering

i SUNNE kn 1981

Sunne sn

Rapport från Värmlands museum

KULTURHISTORISK INVENTERING I SUNNE kn 1981

SUNNE

=====

Rapport från VÄRMLANDS MUSEUM

FÖRORD

Värmlands museum har under juli och augusti 1981 på uppdrag av Sunne kommun utfört en kulturhistorisk bebyggelseinventering i kommunen. Inventeringen omfattar den befintliga bebyggelsen och fornlämningarna inom Sunne socken.

Samtliga fastigheter i inventeringsområdet har besiktigats och de kulturhistoriskt värdefulla har därvid registrerats. Följande rapport innehåller presentation av särskilt beaktansvärda byggnader, genomgång av fornlämningsbeståndet samt, med utgångspunkt från detta, förslag till avgränsning av skyddsvärda miljöer och landsskapsavsnitt, värda speciell hänsyn i den fysiska planeringen.

Fältarbetet 1981 har utförts av högskolestuderande Maria Lundgren och Ulla Hasselqvist. Renskrivning av inventeringsblanketterna och fotomontering har utförts av Irene Andersson. Arbetet har stått under ledning av antikvarie Håkan Eles. För den arkeologiska genomgången har amanuens Göran Wettergren svarat. Bearbetning och presentation av materialet har gjorts av Håkan Eles och Wivi-ann Reit i samarbete med Göran Wettergren.

Det är angeläget att kommunala och enskilda följer upp inventeringen och verkar för att de kulturhistoriskt värdefulla miljöer och byggnader, som finns redovisade i utredningen, bevaras och skyddas.

Karlstad i juli 1984

Agneta Lundström
t f landsantikvarie

INNEHALLSFÖRTECKNING

	sid
Inledning	1
Motivering	2
Redovisning	2
Kulturminnesvårdens lagstiftning	4
Särskilt beaktansvärda byggnader	7
PM i byggnadsvård	9
Skyddsvärda miljöer och landskapsavsnitt	14
A. Askersby - Persby - Mörkerud	15
B. Boberg	16
C. Bråstorp	17
D. By	18
E. Maggeby	19
F. Rottneros	20
G. Stöpafors - Ingeborgjorden - Bosebyn	22
H. Östanbjörke	23
I. Lappnäsudden	24
J. Vitteby	25
Fornlämningar	26
Förteckning över fornlämningar	29
Förteckning över särskilt beaktansvärda byggnader	39

INLEDNING

Byggnadsinventeringen har varit selektiv, dvs målet har varit att i det totala byggnadsbeståndet utpeka kulturhistoriskt värdefulla byggnader och miljöer. Dessa är framförallt sådana som ännu idag har sin tidstypiska karaktär bevarad. Arbetet har utförts enligt i detta sammanhang gängse inventeringsmetodik, vilken finns beskriven i "Byggnadsinventering, förslag till riktlinjer. Riksantikvarieämbetet, Småskrifter och särtryck nr 17, Stockholm 1971".

Resultatet föreligger i ca 550 inventeringsblanketter, var och en redovisande en fastighet, och ca 2 900 svartvita fotografier.

Ekonomiska kartan (1:10 000) har använts vid fältarbetet. Inventerade fastigheter, fornlämningar, och utvärderade miljöer har sedan redovisats på kartor i skala 1:10 000 och 1:100 000.

Denna inventeringsrapport är avsedd som ett underlag för byggnadsnämndens och kulturnämndens arbete och kommunens detaljplanering inom ramen för den översiktliga fysiska planeringen. Den avser emellertid också att vara till vägledning för allmänheten.

Det fullständiga inventeringsmaterialet finns tillgängligt för allmänheten i ett exemplar hos byggnadsnämnden i Sunne och ett hos Värmlands museum, Karlstad.

En inventering av detta slag är aldrig slutgiltigt. Framtida värderingar kommer med all sannolikhet att medföra en annorlunda och vidare syn på gamla byggnader. Av vikt är att framhålla att de fastigheter som presenteras i denna rapport inte är de enda med kulturhistoriskt värde. Vad som här presenteras är en sammanställning av de angelägnaste skyddsobjekten.

MOTIVERING

Kulturlandskapet är ett resultat av människors verksamhet under lång tid. I äldre tid var exploateringen av landskapet måttlig, medan dagens tekniska möjligheter medför en långt gående omvandling. Mycket av den gamla miljön måste förändras, men genom den medvetna planering som nu påbörjats kan man åstadkomma att huvuddragen i den tidigare utvecklingen även fortsättningsvis skall kunna urskiljas. Om man vid planering och nybyggelse tar nödig hänsyn till de viktigaste minnesmärkena, respektive miljöerna och landskapspartierna bidrar detta till att upprätthålla bygdens historiska kontinuitet. Kulturarvet utgör en värdefull källa till ökad förståelse och för större samhörighet med bygden.

Vid den kulturhistoriska inventeringen har vi utgått ifrån att man i första hand bör försöka bevara det som är eller varit normalt för bygden och inte det unika. På lång sikt framstår det en gång ordinära som det ur kulturhistoriskt synpunkt värdefulla. Bygdens gamla vägnät liksom de gamla by- och gårdsnamnen bidrar också till att bevara kontinuiteten, varför det är angeläget att de bibehålles.

Med den snabba utveckling vi befinner oss i blir det alltmer uppenbart att vi måste försöka skydda ett större antal objekt (hus och miljöer) än man tidigare räknat med. Där inte aktiva åtgärder vidtas försvinner den äldre bebyggelsen. Bevaringsplaner måste upprättas före planering av nybebyggelse.

I de fall där äldre bebyggelse måste försvinna är det viktigt att den noggrant dokumenteras innan rivning igångsättes.

REDOVISNING

Som tidigare påpekats har byggnadsinventeringen varit av urvalstyp, dvs inventerarna har enbart tagit med de fastigheter, på vilka funnits byggnader som ansetts uppfylla vissa urvalskriterier (se sid.7).

I varje inventering har således fastighet medtagits, där en eller flera byggnader ur kulturhistorisk synpunkt bedömts som beaktansvärda. Föreliggande redovisning innehåller ett urval av inventeringsobjekt, en förteckning över särskilt beaktansvärda byggnader, vilkas kulturhistoriska värde kan anses vara så stort att deras bevarande med bibehållen karaktär är av väsentligt allmänt intresse. Dessutom redovisas här även värdefulla miljöer och landskapsavsnitt samt fornlämningar. Samtliga dessa kategorier redovisas på karta och med kortfattad textbeskrivning.

KULTURMINNESVÅRDENS LAGSTIFTNING

Fornlämningar har ett generellt lagskydd. Fornminneslagen från 1942 stadgar: "Ej må någon utan tillstånd enligt denna lag utgräva, rubba, överhölja eller eljest genom plantering eller bebyggelse eller på annat sätt förändra eller skada eller borttaga fast fornlämning". (FML 1§)

Till begreppet fast fornlämning räknas enligt lagen ej enbart gravanläggningar och liknande från förhistorisk tid. Som exempel på andra företeelser, som uttryckligen omfattas av FML kan nämnas: offerkällor, kultplatser, tingsplatser; minnesstenar över person eller tilldragelse; lämningar av övergivna bostäder/boplatser, arbetsplatser och bildningar som uppkommit vid bruket av sådana (gruvdrift, järnframställning etc.); övergivna borgar, slott, kyrkor, kapell, kloster, kyrkogårdar, vallar, vallgravar, etc. eller lämningar därav; "lämningar av vårdkasar ävensom märkliga färdvägar, vägmärken, broar och likartade anläggningar från forna tider; samt fasta naturföremål till vilka åldriga bruk, sägner eller märkliga historiska minnen äro knutna".

Lagen sätter ingen klar åldersgräns för när den anses träda i kraft, det sägs enbart att det skall gälla anläggningar från "forna tider" eller som är "fordom övergivna". I fråga om fornfynd (föremål) anger lagen ett hundra år som gräns.

Om fast fornlämning hindrar exploatering av mark kan länsstyrelsen efter ansökan ge tillstånd till undersökning och borttagning av fornlämningen. Kostnaderna härför åvilar exploitören. Länsstyrelsen kan vägra sådant tillstånd.

Något generellt lagskydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse på samma sätt som för fornlämningar finns ej. Den enda lagtext som är avsedd att skydda byggnader är byggnadsminneslagen av år 1960. Den kan dock endast användas på specificerade byggnader av mycket högt kulturhistoriskt värde: "Byggnad som bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick eller minnet av historiskt betydelsefull händelse och som med hänsyn därtill är att anse som synnerligen märklig må av länsstyrelsen förklaras för byggnadsminne". (BML 1§). Idag finns i Värmlands län ca femtio byggnader skyddade enligt denna lag, därav i Hagfors kommun endast en, Uddeholms herrgård. Uddeholmshyttans herrgård och Kråkåssågen är likaså byggnadsminnesförklarade men bägge har under senare år förstörts genom anlagd brand. Uddeholmshyttans byggnadsminnesförklaring är upphävd. Däremot kvarstår till vidare Kråkåssågens byggnadsminnesförklaring medan frågan om en eventuell rekonstruktion av byggnaden utreds.

BML är tillämpbar endast på själva byggnaden eller grupp av byggnader. Ett skyddsområde kan avsättas runt byggnaden/byggnaderna men lagen är ej primärt användbar för skydd av miljöer. Däremot finns vissa paragrafer i byggnadslagen och i byggnadsstadgan, vilka kan användas för miljöskydd. BL 86 § stadgar att i område med historiskt eller konstnärligt värdefull bebyggelse nybyggnad icke må företagas utan länsstyrelsens tillstånd. BS 9 § säger bl.a.: "---Områden med särskild naturskönhet eller sägagna naturförhållanden, bebyggelse med särskilt värde ur historisk eller kulturhistorisk synpunkt eller ur skönhetssynpunkt---skola såvitt möjligt bevaras.---"Väsentligast i detta sammanhang är dock BS 38 §: "En byggnads yttre skall ges sådan utformning och färg, som stads- eller landskapsbilden fordrar och som är lämplig både för byggnaden som sådan och för en god helhetsverkan. Inom ett bebyggelseområde som utgör en värdefull miljö skall dessutom särskild hänsyn tas till områdets egenart. En byggnad som är av större värde från historisk, kulturhistorisk eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas vare sig genom arbeten på själva byggnaden eller genom bebyggelse i grannskapet,---"För att paragrafens andra mening skall vara tillämpbar krävs i praktiken att de värdefulla miljöerna är utpekade i ett politiskt förankrat kommunalt beslut.

Naturvårdslagen har i sina bestämmelser rörande naturreservat och naturvårdsområden vissa stadganden rörande bebyggelse men behandlar i första hand givetvis skydd för landskapsbilden. Även skogsvårdslagen i sin hänsynsparagraf tar upp frågor om kulturhistoriska hänsynstaganden.

Byggnadsnämnd

I byggnadsstadgan föreskrivs: "I varje kommun skall finnas en byggnadsnämnd, som har att öva inseeende över hur kommunens område bebygges. Särskilt åligger det nämnden att med uppmärksamhet följa den allmänna utveckling inom kommunen och dess omgivning, ombesörja utredningar rörande planläggning, fastighetsbildning och byggnadsväsen samt i dessa ämnen upprätta de förslag och göra de framställningar som finns påkallade; att samarbeta med övriga myndigheter, vilkas verksamhet berör nämndens arbetsområden eller vilkas bedömanden äro av betydelse för nämndens verksamhet; att lämna allmänheten råd och upplysningar i planlägnings-, fastighetsbildnings- och byggnadsfrågor; samt att övervaka efterlevnaden av byggnadslagen, denna stadga och övriga föreskrifter angående byggandet. ---"(BS 1 kap. 1 §.

Den företagna inventeringen och den sammanfattande utvärdering som här presenteras avser att fungera som ett arbetsunderlag för byggnadsnämnd och andra kommunala instanser, både när det gäller att "ombesörja utredningar", dvs i planarbetet, och när det gäller att "lämna allmänheten råd och upplysningar" och att "övervaka efterlevnaden" av lagbestämmelserna, dvs i hanteringen av byggnadslovsärenden. Med dagens snabba utveckling blir det alltmer uppenbart att ett större antal hus måste skyddas än man tidigare har räknat med. Där inte aktiva åtgärder vidtas försvinner den äldre bebyggelsen. Bevaringsplaner måste upprättas före planeringen av nybebyggelse. De skyddsvärda miljöer och landskapsavsnitt som här valts ut och som ligger utanför planlagt område, kan lämpligen skyddas genom att de läggs in i kommunöversikten som riktlinje- eller förordnande-områden, där BS 38§ skall vara tillämplig.

Vid alla ärenden som rör fastigheter med särskilt beaktansvärda byggnader samt vid alla ärenden som rör fastigheter i de sammanhängande miljöområdena bör antikvarisk myndighets yttrande inhämtas. I länen står läns museerna till tjänst med råd i byggnadsvård, dokumentation mm. På länsstyrelserna finns numera en särskild länsantikvarietjänst med inriktning på kulturminnesvården i planeringen. Det centrala ämbetsverket för kulturminnesfrågor är Riksantikvarieämbetet i Stockholm.

SÄRSKILT BEAKTANSVÄRDA BYGGNADER

Med utgångspunkt från den genomförda inventeringen har ett urval av byggnader som kan anses särskilt intressanta tagits fram, vilka redovisas i denna rapport. En sådan beaktansvärd byggnad kan antingen ligga tillsammans med andra välbevarade byggnader och med dessa bilda ett värdefullt område, eller också kan den i sig anses ha ett så stort värde att den medtagits. Urvalet omfattar sådana byggnader som i huvudsak bibehållit sitt ursprungliga utseende utan artfrämmande ombyggnader. Eftersom inventeringen har varit inriktad på byggnadernas exteriörer är det dessa som varit avgörande vid bedömningen. Endast undantagsvis har interiörerna varit utslagsgivande.

Det är svårt att ge några generella regler för urvalsförfarandet, men de punkter som här nedan anges får ses som riktlinjer och varje fastighet har bedömts med hjälp av en kombination av dessa punkter.

1 Det tidstypiska utseendet

Varje stilepok har sina karaktäristiska drag. Detta kan visa sig i bl.a. huskroppens form och i enskilda detaljer som fönster-, dörr- och fasadtyper. Äldre byggnader, som fortfarande i alla detaljer har kvar sitt utsprungliga utseende, är ytterst sällsynta. Ju mer tidstypisk en byggnad är desto värdefullare får den anses vara från kulturhistorisk synpunkt.

2 Åldern

Som framgått av punkt 1 har det tidstypiska större betydelse än åldern i sig. Detta innebär dock ej att åldern skulle vara betydelselös. Ju längre tillbaka i tiden man går, desto sällsyntare blir de bevarade husen från resp. period. Med ökande sällsynthet ökar också angelägenheten av ett bevarande. Ett gammalt hus med bibehållen ursprunglighet har i princip större kulturhistoriskt värde än ett yngre. Motsatsen kan vara fallet om det äldre huset, efter vanligheten, är starkt förändrat av senare om- och tillbyggnader. Å andra sidan kan dessa ofta ha ett kulturhistoriskt värde genom att berätta om husets växlande öden och användningssätt. Man måste därför avgöra från fall till fall.

3 Karaktäristiskt resp. unikt.

För dagens kulturminnesvård framstår det som en av de viktigaste uppgifterna att för framtiden bevara bra exempel på de vanliga, representativa, karaktäristiska byggnaderna från olika tidsepoker och samhällsskikt. Alltför ofta står man inför situationen att nu endast någon enstaka, slumpvis bevarad byggnad finns kvar av en kategori som tidigare varit vanlig i området. Ett av syftena med en byggnadsinventering är att man skall kunna göra ett urval innan en "bristsituation" uppstår. Om det å ena sidan är väsentligt att bevara prov på det vanliga har givetvis å andra sidan det unika ett värde i sig. Det kan röra sig om en arkitektritad byggnad eller en bostad för en känd person. Det kan röra sig om ett tillfälligt nedslag i bygden av en byggnadsstil eller byggnadstyp, som annars ej är representerad. Självfallet räcker det då inte med att vara annorlunda, huset måste även ha kvaliteter i sig.

4 Miljön

Medan kulturminnesvården tidigare i stor utsträckning koncentrerade sitt intresse på det avgränsade objektet, det enskilda huset, har man på senare tid allt mer börjat inse värdet av att bevara hela miljöer. Den gamla bondgården är mera intressant med sina hus bevarade. Detta innebär inte att de enskilda husen i sig behöver vara särskilt intressanta, de kan ändå tillsammans bilda en bevaransvärd helhet. Ännu mindre behöver det innebära att de alla måste vara från samma tid. Tvärtom kan det ofta vara berikande att inslag från olika tider berättar om hur gården brukats genom generationer. Följaktligen strider det ej nödvändigtvis mot kulturminnesvårdens intressen att byggnader uppförs inom skyddsvärda miljöer eller i anslutning till beaktansvärda byggnader. Med nödig anpassning bör de nya inslagen kunna bli positiva tillskott till den existerande miljön och för framtiden berätta sin bit av bygdens historia. Allt hänger på den goda viljan och framför allt på att man redan i förväg är medveten om vad som finns att skydda.

Miljön består inte enbart av bebyggelse. Gårdstun eller trädgård, träd och annan vegetation, vägar, stängsel, fält, installationer av olika slag: detta och mycket mera bildar vad vi kallar kulturlandskapet, något för oss att vara medvetna om och i vissa fall slå vakt om.

Både när det gäller de enstaka husen ("särskilt beaktansvärda byggnader") och miljöer ("skyddansvärda områden") vill denna inventering med sin sammanfattning peka ut de mest angelägna objekten.

PM I BYGGNADSVÅRD

En stor del av en byggnads kulturhistoriska värde ligger i att dess tids- typiska karaktär bevaras. I första hand tänker man då på dess yttre. Själ- fallet är det även angeläget att man så långt det går bevarar vad som finns kvar av ursprunglighet i interiörerna. Det gäller inte enbart att behålla planlösningen. Detaljerna är viktiga för helhetsintrycket: lister, paneler, spegeldörrar, fönster, spiskomplex, för att nu inte tala om kakelugnar, vilka bör stå kvar även om de inte används. Om inte annat representerar de nu alltför stora ekonomiska värden för att rivas ut.

Även för det yttre spelar detaljerna en avgörande roll. Många i övrigt lyckade upprustningar skäms av onödiga detaljmissar. Så är det exempelvis vanligt att en profilerad skorsten vid nymurning ersätts med en okänslig "teggellåda" på taket. Principen måste vara att enbart byta ut det som verkligen måste bytas ut och att i så fall ersätta det med nytt i samma material och utförande som det gamla. Ju mer man själv kan anpassa sig till det gamla husets förutsättningar, desto mer av husets ursprunglighet kan bevaras. Sträva inte efter att rikta upp och sala på för att få plana ytor och räta vinklar. En viss skevhet hör till det gamla husets karaktär. Koncentrera moderna installationer till en avgränsad del av huset. Gör nödvändiga nya installationer utanpåliggande. Överväg möjligheten av att bygga ett nytt miljöanpassat hus och låta det gamla stå kvar orört hellre än att renovera ihjäl ett välbevarat gammalt hus. Förmånligare lånevillkor vid nybygge kan göra detta tillvägagångssätt ekonomiskt fördelaktigt. Om statliga bostadslån, tala med kommunens förmedlingsorgan. Glöm inte möj- ligheten att få förhöjt låneunderlag för kulturhistoriskt värdefull be- byggelse. Skaffa böcker om upprustning av gamla hus. Kontakta läns museet eller länsantikvarien.

Och kom ihåg att alla hus, som har sin ursprungliga karaktär bevarad, har eller kommer att få kulturhistoriskt värde. Det gäller funktionalismens byggnader likaväl som det förindustriella samhällets, det gäller den an- språkslösa torpstugan likaväl som herrgården. Det gäller naturligtvis ock- så dagens nybyggnader. Mycket förenklat kan man sammanfatta resonemanget så här: Låt husen få behålla sin ursprungliga karaktär! Låt husen få fort- sätta att se ut som de gör!

Följande sammanfattning upptar en del av de byggnadsdetaljer som är viktiga för byggnadens kulturhistoriska värde. De bör således bevaras så långt det är möjligt och när de måste bytas bör de ersättas med nya av samma material och utseende som de gamla.

Fasad

Ändra inte fasadens karaktär. Behåll både material och färg. Ändring av fasadbeklädnaden minskar alltid husets kulturhistoriska värde.

Att sätta på plast, plåt, spiktegel etc. på ett trähus är en styggelse. Träpanel av olika slag är utmärkande för svenskt byggnadsskick under de senaste århundradena. Panelen är en del av husets arkitektur och bör därför bibehållas. Skadade delar av panelen kan bytas ut mot nya av samma utseende. Måste man byta hela panelen är det viktigt att den nya ser ut som den gamla.

Har man ett falurött hus med lockläkt- eller lockpanel bör man sätta på en ny panel av samma utseende och måla med riktig falu rödfärg, den billigaste och bästa färg vi har. Tänk på att lockpanel har en grövre, rustikare karaktär än lockläktpanel. Variera gärna brädernas bredd, det gjorde man förr och det ger mera liv åt väggen. Ibland kan det vara lämpligt att använda okantade lockbräder.

Har man istället ett hus som är klätt med hyvlad panel i ljus oljefärg bör den nya panelen efterlikna denna. En övergång till exempelvis lockpanel, som kanske rentav målas med brun lasyr, ger ett hus som helt har förlorat sin identitet.

Tilläggsisolering av fasaderna har ofta inneburit sådana olyckliga förändringar. Även om man med omsorg går in för att bibehålla fasadens ursprungliga karaktär innebär den sedvanliga väggförtjockningen vid tilläggsisolering att husets proportioner förändras. Mätningar på ett stort antal tilläggsisolerade hus har visat att de värmevinster man teoretiskt sett borde göra är obetydliga i de flesta fall, ibland helt obefintliga. För husets värmeekonomi är fasadens täthet viktigare än dess teoretiska k-värde. Om man vill förbättra värmeekonomin bör man i första hand täta fasaden, trimma in värmeanläggningen och tilläggsisolera trossbottnar och vindsbjälklag. Utvändigt isolering av fasaden ger minst men kostar mest och ger ett förvanskat utseende.

Färg

I de flesta fall bör man bibehålla husets färgsättning. Också detaljer som knutar, foder etc. i avvikande färg bör målas om i den färg de tidigare haft. Särskilt viktigt är bibehållandet av rödfärgen. Från 1800-talets mitt på landsbygden och ännu tidigare i städerna var rödfärgen den dominerande och ännu utgör rödfärgen ett viktigt inslag i vår miljö. Vi bör se till att denna billiga och ändamålsenliga färg även i fortsättningen får sätta sin prägel på det svenska kulturlandskapet. Med rödfärg menas här den äkta falu rödfärgen, en slamfärg av helt annan karaktär än de täckande färgerna. Riktig linoljefärg tillverkas nu åter av flera fabrikanter. Den är att rekommendera framför de moderna alkyd- och latexfärgerna, som visserligen är lättarbetade men vars långsiktiga effekt på träet fortfarande är oklart. Mycket talar för att i synnerhet latexfärgerna kan vara direkt olämpliga genom att stänga inne fukt. Lasryfärger är helt främmande för den gamla byggnadstraditionen och bör undvikas.

Yttertak

Taket är den viktigaste delen för husets fortbestånd. Samtidigt har det mycket stor betydelse för byggnadens karaktär. Men man måste hålla i minnet att ett gammalt hus vanligen har bytt takbeklädnad flera gånger: ett ursprungligt vedtak kan ha bytts mot späntade takstickor för att nu vara ersatt med tegel eller plåt.

Det finns dock takmaterial som vi uppfattar som traditionella, även om de inte alltid är ursprungliga på huset, och som det är angeläget att man försöker bibehålla. Hit hör självfallet skiffertaken men även tegeltak blir i allt högre grad utbytta mot plåt. Lertegel tillverkas fortfarande och dessutom finns betongtegel i motsvarande färg. Falsade plåttak är karaktäristiska för decennierna kring sekelskiftet. Även de byts nu mot våra dagars korrugerade plåttak. Falsplåt kan dock nyläggas och borde bibehållas på de hus där den är det ursprungliga takmaterialet.

Mestadels är det billigare att i stället för dessa traditionella takmaterial lägga korrugerad plåt. Det gäller då att inse att det kan vara värt en viss merkostnad att bevara exempelvis mangårdsbyggnadens ursprungliga karaktär. I vissa fall kan kostnadskillnaden till en del överbryggas genom speciella låneregler. Fråga läns museet eller länsantikvarien (länsstyrelsen).

Allmänt kan man säga om tak att det i och för sig är angeläget att de mer traditionella taktäckningsmaterialen bibehålls, i synnerhet om de är ursprungliga.

Men blir det fråga om ett byte bör man gå över till ett material som har kraftig mönsterverkan, matt yta och neutral, dämpad färg. Om man väljer korrugerad plåt är kraftig trapetskorrugering att föredra. På senare tid har man tagit fram mönsterpressad plåt, som imiterar takpannor. Trots att det alltid känns diskutabelt med ett material som låtsas vara något annat än vad det är, har det dock fördelen av en kraftig mönsterverkan, vilket är välgörande på ett tak med stora ytor. Går man andra vägen och byter stickor eller plåt mot pannor är det viktigt att man förvissas sig om att takkonstruktionen bär den ökade tyngden. Till sist: det är bättre med ett olämpligt tak som håller tätt än ett "riktigt" tak som inte gör det.

Ytterdörr

Den gamla ytterdörren bör bevaras. Har den tjänat ut bör man låta göra en ny kopia av den gamla. Sätt inte en modern dörr på ett gammalt hus.

Fönster

Fönstrens form och placering är ytterst viktig för byggnadens utseende. Det borde vara självklart att nya fönster skall se ut som de gamla. Men byt inte i onödan. En gammal fönsterbåge av kärnfuru är ofta bättre än vad den nya av frodvuxet trä kommer att vara om några år. Måste man byta, försök då att flytta över de gamla glasen. Det blåsta fönsterglaset, med sina blåsor och ojämnheter, bidrar starkt till känslan av "gammalt hus". Har man inte tänkt på det förut gör man det när man kommer in i ett gammalt hus med våra dagars perfekta "döda" fönsterglas. Även i exteriören är skillnaden påtaglig. Även maskinglas från så sent som 1950-60-tal har välgörande ojämnheter, det kan således finnas anledning att flytta över relativt nya rutor till de nya bågarna. Och tänk på att systemet med innanfönster ur isoleringssynpunkt är minst lika effektivt som moderna s.k. isolerrutor. Måste man sätta igen ett fönster på ett gammalt hus bör man göra nu som förr, behålla det i form av blindfönster.

Golv och tak

Kan man bevara ett gammalt "skurgolv" så har man därigenom på ett verksamt sätt bidragit till interiörens äkthet. Trasmattor och löst pålagda "korkmattor" kan skydda de mest utsatta partierna. Att slipa och plastlacka ett gammalt brädgolv ger ett vackert men i sammanhanget verklighetsfrämmande "gillestugegolv". Då är det kulturhistoriskt sett riktigare att lägga på en heltäckande "korkmatta". Om den klistras enbart i skarvarna kan den lätt tas bort.

Om golvet är målat, vilket inte är helt ovanligt, bör man inte dra sig för att fortsättningsvis underhålla golvet på det sättet. Pappspända in- nertak blir allt ovanligare. Oskadade sådana bör bibehållas. Väljer man att frilägga takbräderna bör de målas i en ljus, matt täckfärg. Förr an- vände man limfärg med krita, en billig, lättillverkad och lättstruken färg som fortfarande kan rekommenderas.

Snickerier

Dörr- och fönsterfoder, vindskivor och andra snickerier är en del av hu- sets arkitektur och måste bibehållas om inte husets utseende skall för- ändras. Skadade delar byts ut mot nya med samma utseende. Ännu mer än i fråga om panelen gäller här att alla delar som är i användbart skick skall bibehållas.

Dörrar liksom dörr- och fönsterfoder, golv- och taklister bör återanvändas. Behöver de lossas kan de kilas loss, mera sällan brytas loss. Gamla typer har i allt större utsträckning börjat nytillverkas. Kom ihåg att man förr alltid målade snickerierna med täckande färg, först då kommer deras pro- filering till sin rätt.

Eldstäder

Riv inte ut kakelugnar, öppna spisar eller vedspisar. De representerar sto- ra värden både kulturhistoriskt, trivselmässigt och inte minst ekonomiskt. De bör om möjligt brukas, i varje fall bevaras. Kakelugnen har hög verk- ningsgrad, bara de mer avancerade av våra dagars s.k. braskaminer kan mäta sig med den. Spiskåpor och bakugnar bör likaså bibehållas. Det är undan- tagsvis som man av utrymmesskäl kan tvingas att ta bort bakugnen.

Anm.

Inte sällan förekommer tillägg av romantiserande art för att ge huset ett äldre utseende. Man bör undvika sådant. Det är äktheten som skall efter- strävas.

SKYDDSVÄRDA MILJÖER OCH LANDSKAPSAVSNITT

Karta 1 visar skyddsvärda miljöer inom Sunne socken. Det är ur både bevarings- och planeringssynpunkt fördelaktigt att satsa på miljöer där det ingår ett flertal för bygden karaktäristiska objekt från skilda tider. Sådana områden - där fornlämningar, byggnader, äldre vägnät, odlad mark, kort sagt ett mångfacetterat kulturlandskap redovisar olika tiders samspel mellan bebyggelse och natur - får stor vetenskaplig och pedagogisk betydelse. Inte minst värdefulla blir de som rekreationsområden. Detta arbete syftar därför bl a till att avgränsa sådana miljöer, att beaktas som bevaringsområden i den fysiska planeringen. Denna planering bör utformas och anpassas så att den inte onödigtvis förminskar områdenas kulturhistoriska och miljömässiga värden.

Följande områden har uppmärksammats inom Sunne socken

- A Askersby - Persby - Mörkerud
Karta 143 60
- B Boberg
Karta 112 88
- C Bråsstorp
Karta 112 79
- D By
Karta 113 80
- E Maggeby
Karta 113 70
- F Rottneros
Karta 112 69, 112 79
- G Stöpafors - Ingeborgjorden - Bosebyn
Karta 112 09, 112 99
- H Östanbjörke
Karta 113 91
- I Lappnäsudden
Karta 113 90
- J Vitteby
Karta 113 60

A ASKERSBY - PERSBY - MÖRKERUD

Karta 113 60

Från vägen mellan Sunne och Ö Ämtervik, leder en smal grusväg i skogsterräng utmed Askersbyberget. Intill den branta bergslutningen ligger en radby bestående av sju gårdar. Byn ligger mycket högt och nedanför utbreder sig en bred dalgång med stora åkrar. Genom området flyter Persbybäcken.

Här finns ett levande jordbruk som sätter sin prägel på såväl bebyggelsen som landskapet. Manbyggnaderna är i stort sett oförändrade och de flesta är uppförda under första hälften av 1800-talet. De är timrade i två våningar och klädda med faluröda träpaneler (t ex Askersby 1:6, Askersby 1:18, Askersby 1:28, Askersby 1:29). Byns äldsta boningshus är byggt i slutet av 1700-talet (Askersby 1:25). Huset är timrat och klätt med falurödfärgad locklist. Många ekonomibygnader är uppförda i liggtimmer.

Alla hus är mycket välbevarade och har kvar sin gamla karaktär. Längst åt söder ligger en nybyggd villa som smälter väl in i övriga miljön.

Nedanför Askersby på slättmarken finns ytterligare fem jordbruksfastigheter. Manbyggnaderna är här till stor del ombyggda, medan själva gårdsenheterna fått behålla mycket av sitt ursprung.

Det är av vikt att byggnadernas karaktär ej förvanskas och att ekonomibygnaderna hålls i stånd då de utgör en vital del i gårdsmiljön. Nybyggnader bör anpassas till den befintliga miljön. Den enhetliga färgsättningen av falufärg bör i möjligaste mån bibehållas.

B BOBERG
Karta 112 88

Ett kuperat område mellan sjön Rottnen och Lersjön. En gammal grusväg leder fram till fyra ensamgårdar vilka ligger på en liten höjd. Åkermarken utbreder sig företrädesvis mellan bergen mot sydväst och åt sjön Rottnen. Utsikten mot Rottnen är skyddad av en trädridå med björkar. Skogen smyger tätt intill bebyggelsen och åkermarken.

Det som ger byn karaktär är de stora manbyggnaderna i två våningar från början av 1800-talet. Boningshusen (Boberg 1:3, Boberg 2:1) skiljer sig exteriört endast genom olika färgsättning. Gemensamt för de tre äldre bostadshusen är deras vita verandor med balkong och deras tegeltäckta sadeltak. Det ena huset (Boberg 1:3) har fått sin falurödfärg utbytt till gul oljefärg.

Husen har sina tidstypiska fasader bevarade. Gården längst åt söder är delvis ombyggd. Området har ingen modern villabebyggelse.

Det är av betydelse att åkermarken hålls öppen, så att skogen inte kryper för nära in på bebyggelsen. Manbyggnadernas tidstypiska fasader bör ej förvanskas genom okänsliga om- eller tillbyggnader. Det är också angeläget att ekonomibygnaderna bevaras även om deras ursprungliga funktion går förlorad, eftersom de utgör ett väsentligt inslag i den genuina jordbruksmiljön. Ny bebyggelse bör anpassas till den befintliga.

C BRÄSSTORP
Karta 112.79

Från Rottneros leder en slingrande väg upp till sjön Rottnen. Utmed denna väg ligger den aktuella byn sydväst om sjön. Gårdarna är belägna på en ås med storslagen utsikt mot Finnfallet. Åkermarken sluttar ner mot dalgången, där stora odlingsmarker breder ut sig i ett vidsträckt och öppet jordbrukslandskap.

Genom byn på ömse sidor om vägen står höga lövträd, vilka bildar en allé. Bebyggelsen har mycket blandad karaktär med inslag av både gamla och mer moderna bostadshus. De flesta är dock jordbruksfastigheter och spänner över tiden 1860-1920.

I området dominerar manbyggnader i 1 1/2 eller 2 plan med sadeltak och frontespisar. Övervägande delen av fastigheterna är ombyggda, men har ändå åtskilligt av äldre traditionella inslag bevarade. Ett av byns äldsta hus (Brässtorp 1:89) har sin ursprungliga fasad bevarad, med träpanel, spröjsade fönster och farstukvist. Förutom en villa från 1980-talet, är området fritt från modern villabebyggelse.

En del fastigheter bedriver fortfarande jordbruk medan några gårdar numera fungerar enbart som åretrunt- eller sommarbostäder.

Det är angeläget att ny bebyggelse anpassas till den befintliga och att det öppna kulturlandskapet i dalgången vidmakthålls.

D BY
Karta 113 80

Utmed vägen mellan Sunne och Torsby längs övre Frykens västra strand utbreder sig ett öppet jordbrukslandskap. Vägen följer företrädsvis strandkanten och åkermarken väster om denna. Efter Sundet ovanför Sunne vidgar sig återigen Frykensjön. I början av detta sjödistrikt ligger bebyggelsen huvudsakligen på åkermarksidan. Husen är omgärdade av små åkrar och lövträd med skog i bakgrunden.

Mellan jordbruksfastigheterna ligger villor. Den äldre bebyggelsen från 1800-talets mitt ligger utefter den gamla grusvägen som går genom byn. Längs vägen Sunne-Torsby i södra delen av området står en kilometerstolpe med inskriften 6 (fornl. nr. 27).

Boningshusen efter landsvägen är av senare datum och uppförda mellan 1900-1930. Manbyggnaderna är mestadels i två våningar med faluröd lockpanel, brutna tak och frontespis (t ex By 1:28, By 1:66). Dessa hus med tillhörande ekonomibygnader ligger relativt tätt. I byn ligger också en lanthandel från samma tidsperiod och med samma arkitektur. En allé leder upp till en välbevarad f.d. jordbruksfastighet från 1911 (By 1:26). Huset är vitmålat med sadeltak och frontespis över glasverandan.

Manbyggnaderna i området har kvar mycket av sin ursprungliga karaktär. Det är därför av vikt att de ej förvanskas i samband vid eventuella om- eller tillbyggnader. Färgsättningen med falurött som dominerar framförallt husen med masardtak bör bibehållas.

Länsstyrelsen har i sitt "Förslag till regionalt kulturminnesvårdsprogram för 1980-talet" utmärkt odlingslandskapet i By som en kulturhistorisk värdefull miljö. Det är därför angeläget att landskapet hålls öppet och att åkermarken skyddas mot inplantering av skog.

E

MAGGEBY

Karta 113 70

Högt belägen by med exponerat läge ca 2 km sydöst om Sunne. Husen ligger på impediment med åkrar sluttande ner mot vägen mellan Sunne och S. Ås. Åt öster syns Maggebyberget. Omgivningen är öppen och från byn har man utsikt över ett kuperat landskap med flera bondbyar.

En gammal grusväg slingrar sig mellan gårdarna. Bostadshusen liksom ekonomibyggnaderna ligger mycket tätt. Stilmässigt varierar bebyggelsens karaktär kraftigt på grund av att åtskilligt av gamla snickeridetaljer försvunnit i samband med ombyggnad. Manbyggnadernas tillkomsttid är slutet av 1800-talet och början av vårt sekel. Företrädesvis är de uppförda i två våningar med sadeltak och frontespisar. De äldsta husen är vanligen i falurödfärg (Maggeby 1:10, Maggeby 1:14, Maggeby 1:23) och de yngre i ljusa oljefärger.

Med sitt exponerande läge upplevs byn väl sammanhållen och det är därför angeläget att ny bebyggelse anpassas till den befintliga miljön. Det är också av vikt att jordbruksmarken hålls öppen och skyddas mot inplantering av skog.

F ROTTNEROS
 Karta 112 69
 112 79

Rottneros ligger ca fem km sydväst om Sunne i anslutning till Mellan-Fryken. Vägen från Sunne till Rottneros är synnerligen vacker och följer sjön, med utsikt över ett böljande landskap med Stamfrändemonumentet i förgrunden.

Vid Rottneros utlopp i Fryken har tidigare funnits ett sammanhängande gravfält troligen anlagt någon gång under yngre järnåldern (400-1050 e Kr) i anslutning till dåvarande bebyggelse. Genom anläggandet av Rottnerosparken och järnvägen Kil-Torsby har gravfältet kommit att splittras. De idag synliga lämningarna utgörs av 10 förhållandevis välbevarade gravhögar (fornl. nr. 52, 53, 54, 55, 61) belägna dels inom parkområdet, dels öster om järnvägen.

Rottneros har en lång historia som brukssamhälle. Inte mindre än tre stångjärnshamrar anlades här. Linus Brodin berättar i sin skrift om Sunne socken att den äldsta utav dem kallades "mäster Svens hammare". Den omtalas år 1633 i Karlstad dombok. Omkring 1637 anlades Skarped hammare ovanför Rottneros. Den tredje upprättades vid mellanfallet under slutet av 1600-talet och fick namnet Rottnedals hammare. Vid 1800-talets mitt sammanslogs dessa tre hamrar av den dåvarande ägaren Gustaf Adolf Wall. Med tiden blev järnhanteringen dock allt mer olönsam och upphörde därför mot slutet av århundradet. En trämassafabrik uppfördes istället 1886. Denna har fortfarande en betydande produktion.

Det gamla brukssamhället avspeglar sig till stor del i bebyggelsen. Norr om parkanläggningen alldeles vid vägkanten ligger ett litet torp (Rottneros 1:2). Denna byggnad var Fryksdalens första skola, en gåva år 1804 från Rottneros' ägare greve Claes Adam Wachtmeister. Huset är timrat och klätt med faluröd lockpanel med gröna omfattningar. Den ursprungliga herrgården brann ner 1929 och ersattes då av nuvarande nyklassicistiska byggnad. I sin byggnadsstil återspeglar den 1920-talets svenska arkitektur.

Rottneros är inte bara känt som Ekeby i Gösta Berlings saga, utan även uppmärksammat för sin fina blomsterpark. I denna finns insprängt ett hundratal skulpturer av kända nordiska konstnärer. Den stora trädgårdsanläggningen anlades 1930-50 av dåvarande ägaren Svante Pålsson.

Ett antal minnesstenar över för Rottneros väsentliga personer och händelser finns också inom området (fornl. nr. 56, 62, 63, 64).

I anslutning till parken ligger Rottneros järnvägsstation från 1913 (Rottneros 3:1). Den är uppförd samma år som Sunnes station och byggnaderna har flera gemensamma arkitektoniska drag. Utefter järnvägen väster om herrgården ligger en f d mejeribyggnad från början av 1900-talet (Rottneros 3:3). Byggnaden har en hög grund med spritputs och övre delen av fasaden består av faluröd träpanel.

Den kanske mest uppseendeväckande bland byggnaderna är "Skarped kvarn" (Ed 1:4). Huset är mycket välbevarat med vita profilerade omfattningar. Själva stommen liksom fasaden är timrad i falurött. Utmärkande för kvarnen är också säteritaket. Kvarnen uppfördes någon gång i början på 1800-talet.

Med sitt stora fornlämningsbestånd och sin tid som brukssamhälle är Rottneros ett exempel på ett område med djupa historiska rötter. Det är av stor betydelse att området får behålla sin gamla karaktär och att ny bebyggelse anpassas till den befintliga. Länsstyrelsen har i sitt förslag till kulturminnesvårdsprogram valt ut Rottneros parkanläggning, bebyggelsemiljön, gravhögar samt Skarped kvarn som kulturhistoriska riksintressen.

G

STÖPAFORS - INGEBORGJORDEN - BOSEBYN

Karta 112 09

112 99

På västra sidan om Övre Fryken strax söder om Tosseberg ligger ett par tätbebyggda områden. Bebyggelsen sträcker sig längs en gammal del av landsvägen mellan Sunne och Torsby. Öster om denna väg står en kilometerstolpe med inskriften 8 (fornl. nr. 24). Området är omgivet av öppen åkermark och med utsikt mot sjön Fryken.

I Stöpafors rinner älven Stöpan i byns centrum. Över vattendraget finns en stenvalvbro i huggen natursten. I nedersta forsfallat som rinner ut i Fryken, uppfördes 1747 en stångjärnshammare. Denna fick namnet Stöpafors. Vid slutet av 1860-talet upphörde smidet och ett mindre sågverk anlades istället.

Bebyggelsens karaktär är varierande med gamla bondgårdar och med inslag av moderna villor. Byggnaderna ligger i tiden från 1750-talet fram till 1980-talet.

Stöpafors domineras av den högt belägna bruksherrgården (S Asa 3:1), byggd på 1750-talet, med den bredvid liggande kvarnen från 1918 (Ingeborgjorden 1:51). Att byn haft en central betydelse framgår förutom av bruksherrgården och kvarnen också av en röd tegelbyggnad från början av 1900-talet f.d. mejeri, och av lanthandeln som funnits på platsen sedan 1898. Till Stöpafors hör också en större folkskola byggd på 1910-talet (Ingeborgjorden 1:62) som har kvar sin ursprungliga fasad. Under 1880-talet uppfördes ett kapell (Ingeborgjorden 1:40). Denna byggnad är till stor del ombyggd men har ändå kvar en del av sin gamla karaktär.

Längst söder ut i det aktuella området ligger Bosebyn. Typiskt för denna by är dess väl sammanhållna bebyggelse, där bostadshus och ekonomibygnader ligger mycket tätt. Med få undantag är samtliga hus målade med falurödfärg.

Det är angeläget att jordbrukslandskapet hålls öppet och att ny bebyggelse anpassas till den befintliga. Bosebyns enhetliga färgsättning av falurött bör bibehållas.

I länsstyrelsens "Förslag till regionalt kulturminnesvårdsprogram för 1980-talet" ingår den valvbro över Stöpan och odlingslandskapet Ingeborgjorden som viktiga kulturhistoriska inslag i området. Länsstyrelsen säger dessutom i sin översiktliga naturvårdsinventering att odlingsbygden vid bergfoten (Tosseberg) f.n. inte direkt verkar hotad av nedläggning. Om så trots allt skulle bli fallet bör igenplantering av inägomark förhindras.

H

ÖSTANBJÖRKE
Karta 113 91

Utmed vägen mellan Torsby och Bäckalund utbreder sig ett vidsträckt jordbrukslandskap med spridd bondbebyggelse. Åkrarna bildar ett brett bälte som avgränsas av skog och berg. Genom området rinner Björkälven.

Ca 2 km norr om Gjutaregårdarna ligger en liten by bestående av endast fyra jordbruksfastigheter. Byn är väl synlig från vägen, även på långt avstånd. Husen ligger på en höjd och en smal grusväg följer en backe fram till gårdarna. Längs ena sidan av vägen står höga björkar.

Den första fastigheten har ett boningshus klätt med eternitplattor, medan de andra manbyggnaderna är klädda med träpaneler i falurött (Östanbjörke 1:9, Östanbjörke 1:59). De är byggda under senare hälften av 1800-talet. Det mest iögonfallande är förutom byns läge den s k "Nämndemansgården" (Östanbjörke 1:59) med sin välbevarade exteriör. Samma byggnadstradition med faluröd panel, sadeltak, halvfönster och farstukvist går igen hos intilliggande fastighet (Östanbjörke 1:61), fast i mindre skala.

Det är av betydelse att jordbruket upprätthålls så att det öppna odlingslandskapet kan bistå. Ny bebyggelse bör anpassas och placeras i anslutning till den befintliga.

I LAPPNÄSUDDEN
Karta 113 90

Fornlämningsområdet vid Lappnäsudden är beläget på en huvudsakligen barrskogsklädd låg bergrygg som skjuter ut i Fryken. Området innehåller bl a 12 gravrösen, 2 stensättningar och en osäker husgrund (fornlämning 11, 12 och 14 i Sunne sn).

Flera av rösen är imponerande byggnadsverk som anlagts i karaktäristiskt läge nära vattnet och tillhör dalgångens bäst bevarade anläggningar i sitt slag. I några av dem kan iakttas tydliga konstruktionsdrag i form av kallmurningar. Även den osäkra husgrunden uppvisar kallmurning och kan utgöra en förhistorisk gravanläggning, en s k rektangulär stensättning, en fornlämningstyp som är mycket ovanlig i Värmland.

Av betydelse är också den låga nivån över Frykens yta på vilka rösen anlagts. Normalt dateras anläggningarna av denna typ till bronsåldern (1500 - 500 f Kr) varför fornlämningarna vid Lappnäsudden kan spela en viss roll vid diskussionerna kring Frykens nivå under olika årtusenden.

Fornlämningarna är lättillgängligt belägna och förhållandevis välbesökta. I området finns markerad vandringsled och informationsskyltar.

Det aktuella området är nästan fritt från bebyggelse. Två fastigheter ingår dock i miljön. Den första är en f d banvaktstuga (Ivarsbjörke I:359) som ligger strax öster om järnvägen vid N Lappnäsvisken. Huset är från 1913 och brukades som banvaktstuga fram till 1961. Det är en relativt liten byggnad med rödmålad fjällpanel. Vita omfattningar och med lövsågeri på farstukvisten. Den andra är en jordbruksfastighet (Ivarsbjörke I:153). Bostadshuset är välbevarat och bär detaljer såsom våningsband, vackert spröjsade fönster och farstukvist rikt dekorerad med "sickarglädje". Huset är byggt någon gång mellan 1910-20.

J

VITTEBY

Karta 113 60

Fornlämningsområdet vid Vitteby är beläget på en barrskogsklädd sluttning på östra sidan av Fryken. Området innehåller bl a 12 gravrösen och 4 ovala röseliknande stensättningar (fornlämning 36, 37 och 38 i Sunne sn).

Fornlämningarna har genom omplockningar i sen tid delvis fått sina ursprungliga former förstörda men utgör ändå förhållandevis välbevarade anläggningar. Flera av rösen är påfallande stora och imponerande och man har vid byggandet av dem på sedvanligt sätt dragit nytta av topografin för att ge dem ett så dominant utseende som möjligt.

Det största röset är 30 meter i diameter och upp till 3 meter högt. I dess mitt kan iakttas ett ca 1 m³ stort kallmurat hålrum som sannolikt utgjort gravkammare. Röset undersöktes 1922 varvid man påträffade obrända benfragment samt en eneggad järnkni. Rösen av denna typ brukar traditionellt hänföras till äldre bronsålder (1500 - 1000 f Kr) men av järnföremålet att döma torde graven snarast ha uppförts under järnålderns första skeden.

Fornlämningarna är relativt lättillgängligt belägna genom en markerad vandringsled i området där också informationsskyltar satts upp.

FORNLÄMNINGAR

I det följande framläggs en förteckning över de anläggningar, vilka upptagits vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering inom Sunne socken år 1966. De angivna numren hänför sig till ämbetes fornminnesregister.

Vid en genomgång av fornlämningarna bedöms dessa dels utifrån vetenskapliga aspekter, dvs. huruvida fornlämningarna genom sin art, typ, spridningsbild, terrängläge m m ställer vissa problem eller kan antas kunna ge svar på olika frågor kring får förhistoria, dels utifrån sociala aspekter, dvs. i vad mån anläggningarna kan anses vara av betydelse för möjligheterna att förstå områdets eller bygdens historia eller eljest vara av turistiskt eller pedagogiskt värde. Här måste betonas att en bedömning alltid måste grundas på dagens kunskaper och erfarenheter, och att värderingarna i framtiden kan komma att ändras beroende på nya kunskaper, vunna genom vetenskapliga bearbetningar eller eljest genom andra faktorer.

Alla fornlämningar är skyddade enligt fornminneslagen (SFS 1942:350, omtryckt och ändrad 1976:442). Vad som menas med fornlämning finns angivet i lagens 2 §. Enligt lagen är fasta fornlämningar alltid skyddade. Det är således förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen gräva ut, rubba, överhölja eller genom plantering eller bebyggelse förändra, skada eller ta bort fornlämning (1 §). Skyddet omfattar själva fornlämningen och "så stort område på marken som tarvas för att bevara fornlämningen och bereda med hänsyn till dess art och betydelse nödigt utrymme däromkring" (3 §). Länsstyrelsen fastställer för varje fornlämningsområde muntligt eller genom särskilt beslut, s k gränsbestämning.

I en särskild del upptas sådana objekt, vilkas karaktär av fornlämning är tveksam, men där en kontrollundersökning måste företas före en ev. exploatering. En sådan sondering bör bl a göras för att förhindra kostnadskrävande, försenande överraskningar vid exploateringen. Dessa anläggningar har ej karterats, men i förteckningen anges fastigheterna och de aktuella ekonomiska kartbladen.

Slutligen presenteras milstolpar, kilometerstolpar, minnesstenar och andra lämningar från historisk tid. Samtliga fornlämningar finns markerade på karta 2.

Sunne kommun har i jämförelse med många andra kommuner i Värmland ett förhållandevis rikt förhistoriskt fornlämningsbestånd. Det är dock något ensidigt med en klar övervikt för rösen och stensättningar, gravformer som man traditionellt hänför till bronsåldern.

Flertalet fornlämningar är belägna kring Frykens stränder och då i synnerhet på den östra sidan. Här ligger rösen och stensättningar tätt som ett pärlband. En motsvarande koncentration kring vattendrag kan man i Värmland endast påträffa i Arvika kommun längs Glafs fjorden.

Boplatser från förhistorisk tid känner vi idag till i några fall, bl a från Malön, Gettjärn och Antonström. Här har man funnit stenyxor och andra redskap. Fynden har framkommit vid en pågående inventering av stenåldersboplatser i länet och har ännu inte hunnit bearbetas, varför man ännu inte kan säga något om boplatsernas utsträckning. I övrigt föreligger från skilda delar av kommunen ett stort antal lösfynd i form av yxor m m från stenåldern, och det är troligt att många av dem härör från boplatser, men utan en systematisk genomgång av materialet kan detta inte avgöras. Det bör i detta sammanhang påpekas möjligheten att man vid markarbeten kan påträffa rester av förhistoriska boplatser 8 § fornminneslagen. Som regel utgöres dessa rester av härdar, kol- och sotlager, föremålsfynd eller ev. riklig förekomst av skärvsten.

Den utan tvekan vanligaste gravformen i kommunen är rösen och stensättningar. Dessa anläggningar brukar man hänföra till bronsåldern. Ofta är de stora och monumentalt placerade med vid utsikt över närbelägna vattendrag. I Sunne kommun finns många bra exempel på sådana placeringar. Rösena ligger där företrädesvis på östra sidan om Fryken. De anläggningar som är i bäst skick är de koncentrationer som finns vid Lappnäsudden i norra delen av socknen samt vid Vitteby i södra delen. Dessa är karaktäristiskt belägna och kan ses som fina representanter för fornlämningar av detta slag.

Om det är så att gravarnas placering sammanfaller med boplatsernas läge, skulle man under bronsåldern praktiskt taget uteslutande ha bott vid Frykens östra strand medan man under den därefter kommande perioden, järnåldern delvis också skulle ha bott på västra stranden, nämligen vid Sunne och Rottneros. Här finns kommunens enda representanter för järnålderns gravsätt, högarna. Högarna vid Kolsnäsudden och Rottnerosparken är de bästa i sitt slag i kommunen. De är dessutom belägna på sådana platser att de årligen besöks av en mängd turister.

Länsstyrelsen har under flera år inom ramen för sitt fornvårdsprogram och genom skogsvårdsstyrelsens försorg företagit omfattande röjningsarbeten kring flera av fornlämningarna inom socknen. De objekt eller områden med fornlämningar som fortlöpande vårdas är i första hand de, vilka här angetts kräva ett särskilt hänsynstagande.

FÖRHISTORISKA LÄMNINGAR I SUNNE SOCKEN

(nummer i enlighet med Riksantikvarieämbetes fornminnesinventering 1966)

Fornlämning 1
Askerud 1⁹⁰
Karta 11D 8a (11380)

Röse kallat "Trollomma" 8 m diam och 0,8 m h.

Kräver särskilt hänsynstagande. Restaurerat röse beläget i typiskt röseläge högst uppe på Askerudsberget med vidsträckt utsikt över Fryken och dalgången. Relativt lättillgängligt beläget genom markerad vandringsled, informationsskyltar och anlagd parkeringsplats.

Fornlämning 8
Ivarsbjörke 1:263
Karta 11D 9a (11390)

Gravfält, bestående av 15 rösen varav ett långröse. De runda rösen är 5-13 m diam och 0,4-1,5 m h. Långröset är 10 m l och 0,2-0,3 m h.

Kräver särskilt hänsynstagande. Gravrösen utmed Frykensäjlarna är antingen anlagda på bergskrön eller på klipphyllor över vattnet. Gravfältet vid Björkefors uppvisar båda dessa karaktäristiska på ett informativt och pedagogiskt lättförståeligt sätt. Närmast vattnet finns ett långröse, en fornlämningstyp som är förhållandevis ovanlig i länet. Inom fornlämningsområdet finns markerad vandringsled och informationsskyltar.

Fornlämning 11
Ivarsbjörke 1⁵
Karta 11D 9a (11390)

3 rösen, 8-12 diam och 0,6-1,5 m h med kallmurning delvis synlig i 2 skift

Kräver särskilt hänsynstagande, vilket närmare motiveras i beskrivning till miljöområde I Lappnäsudden.

Fornlämning 12
Ivarsbjörke 1⁵
Karta 11D 9a (11390)

2 stensättningar, 4 m diam 0,3 resp 6 m diam 0,4 m h.

Kräver särskilt hänsynstagande, vilket närmare motiveras i beskrivning till miljöområde I, Lappnäsudden.

Fornlämning 14
Ivarsbjörke 1⁵
Karta 11D 9a (11390)

Gravfält, 100x60 m, bestående av 9 rösen 6-10 m diam och 0,5-1,5 m h.

Kräver särskilt hänsynstagande, vilket motiveras i beskrivning till miljöområde I, Lappnäsudden.

- Fornlämning 15
Gettjärn 1:30
Karta 11C 8i (11288)
Röse, 5 m diam och 0,4 m h.
- Fornlämning 17
Ivarsbjörke 1³²⁰
Karta 11D 9a (11390)
Röse, 15 m diam och 1 m h.
- Fornlämning 28
Ivarsbjörke 1²⁶³, 1:264
Karta 11D 9a (11390)
Röse, 11 m diam, 1,2 m h.
- Fornlämning 33
Häljeby 1³¹, 1:45
Karta 11D 7a (11370)
Gravfält, bestående av 10 högar
8-14 diam. 0,6-1,4 m h med kant-
ränna och 15 runda stensättningar
5-10 diam, 0,4-0,8 m h.
- Fornlämning 34
Häljeby 1⁵⁸
Karta 11D 7a (11370)
Stensättning, rund, 6 m diam och
0,3 m h.
- Fornlämning 36
Vitteby 1³⁵
Karta 11D 6a (11360)
Röse, 10 m diam och 0,8 m h.
- Kräver särskilt hänsynstagande, vilket närmare motiveras i beskrivning av
miljöområde J, Vitteby
- Fornlämning 37
Vitteby 1³⁵
Karta 11D 6a (11360)
Röse, 21 m diam, 2-3 m h och 2
ovala stensättningar, 7x5 resp
6x5 och 0,4 resp 0,3 m h.
- Kräver särskilt hänsynstagande, vilket närmare motiveras i beskrivning av
miljöområde J, Vitteby

Fornlämning 38
 Vitteby 1³⁵
 Karta 11D 6a (11360)

Gravfält, bestående av 10 rösen
 7-30 m diam och 0,9 - 3 m h och 2
 stensättningar.

Kräver särskilt hänsynstagande, vilket närmare motiveras i beskrivning av
 miljöområde J, Vitteby

Fornlämning 39
 Vitteby 1³⁵
 Karta 11D 6a (11360)

Stensättning, rund, 6 m diam och
 0,5 m h.

Fornlämning 40
 Vitteby 1³⁵
 Karta 11D 6a (11360)

Stensättning, rund, 7 m diam och
 0,4 m h.

Fornlämning 41
 Vitteby 1⁴³
 Karta 11D 6a (11360)

Stensättning, rest av, 13 m diam
 och 0,5 m h.

Fornlämning 42
 Vitteby 1³¹
 Karta 11D 6a (11360)

Röse, 10 m diam och 0,8 m h.

Fornlämning 43
 Östanås 1¹⁷
 Karta 11D 7a (11370)

Röse, kallat "Jättegraven", 16 m
 diam och 1,5 m h.

Kräver särskilt hänsynstagande. Röset har tidigare utsatts för skadegörelse
 men rekonstruerats till nuvarande utseende. Röset tillhör de relativt få
 större anläggningar vilka har ett "inlandsläge" dvs inte är belägna i direkt
 anslutning till vattenleden. Röset är relativt lättillgängligt beläget.

Fornlämning 44
 Ivarsbjörke 1²⁴⁸
 Karta 12D 0a (12300)

4 Rösen, 5 m diam och 0,6-1 m h.

Kräver särskilt hänsynstagande, se nedan fornlämning 45.

Fornlämning 45 Röse, 10 m diam och 1,5 m h.
 Ivarsbjörke 1²⁴⁸
 Karta 12D 0a (12300)

Kräver särskilt hänsynstagande. Fornlämningarna 44 och 45 består av sammanlagt 5 rösen anlagda på en klipphylla i västerläge med utsikt över Fryken. Samtliga är relativt välbevarade och representativa för Sunne kommuns fornlämningsbestånd

Fornlämning 46 2 Rösen, 4 resp 6 m diam och 0,5 resp 1,4 m h.
 Ivarsbjörke 1²⁴⁸
 Karta 12D 0a (12300)

Fornlämning 47 Röse, 6 m diam och 0,7 m h.
 Ivarsbjörke 1²⁴⁸
 Karta 12D 0a (12300)

Fornlämning 48 Röse, rest av, 6 m diam och 0,6 m h.
 Ivarsbjörke 1²⁴⁸
 Karta 12D 0a (12300)

Fornlämning 51 5 Rösen, 7-18 diam och 0,6-1,5 m h. samt eventuell stenåldersboplats.
 Sånebytorp 1:3, 1:4, 1:16
 Karta 11D 5a (11350)

Kräver särskilt hänsynstagande. Rösena på Malön är välbevarade representativa anläggningar. Ett av dem kan vara ett s k ringröse, en fornlämningstyp som är mycket ovanlig i Värmland. Rösena är förhållandevis välbesökta genom att ön används som badplats sommartid. Informationsskyltar finns inom området. På Malön har också sammanlagt ett 15-tal stenåldersredskap, huvudsakligen yxor påträffats vid skilda tillfällen. Antalet föremål gör det troligt att en mer bestående eller säsongsvis återkommande bosättning förekommit under stenåldern. Måhända avspeglar röseförekomsten en direkt fortsättning på denna.

Fornlämning 52 4 högar, 7-10 m diam och 0,4-0,7 m h.
 Rottneros 1:2
 Karta 11C 6j (11269)

Kräver särskilt hänsynstagande, vilket närmare motiveras i beskrivning av miljöområde F, Rottneros.

Fornlämning 53 3 högar, 8-10 m diam och 0,4-0,7 m h
 Rottneros 1:2
 Karta 11C 6j (11269)

Kräver särskilt hänsynstagande, vilket närmare motiveras i beskrivning av miljöområde F, Rottneros.

Fornlämning 54 2 högar, 8 resp 10 m diam och 0,5 resp
 0,7 m h
 Rottneros 1:2
 Karta 11C 6j (11269)

Kräver särskilt hänsynstagande, vilket närmare motiveras i beskrivning av miljöområde F, Rottneros.

Fornlämning 55 Hög, 7 m diam och 0,5 m h
 Rottneros 1:2
 Karta 11C 6j (11269)

Kräver särskilt hänsynstagande, vilket närmare motiveras i beskrivning av miljöområde F, Rottneros.

Fornlämning 59 Hög, 10 m diam och 0,8 m h
 Öjervik 1:4
 Karta 11C 6j (11269)

Fornlämning 60 Hög, 9 m diam och 1 m h samt stensätt-
 ning, rund 6 m diam och 0,3 m h
 Öjervik 1:4
 Karta 11C 6j (11269)

ANLÄGGNINGAR SOM MÅSTE KONTROLLUNDERSÖKAS I SUNNE SOCKEN

(nummer i enlighet med Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering 1966)

Fornlämning 29 Röjningsrösen, 4-11 diam och 0,6-
 1 m h
 Ivarsbjörke 1:264
 Karta 11D 9a (11390)

Fornlämning 32 Södra Viken 1:3 Karta 11C 8i (11288)	<u>Kolerakyrkogård ?</u> 8 x 5 m
Fornlämning 35 Östra Ingersbyn 1:4 A Karta 11D 6a (11360)	<u>Gravhög ?</u> 9 m diam och 0,7 m h
Fornlämning 57 Rottneros 1:2 Karta 11D 6a (11360)	<u>Gravhög ?</u> 9 m diam och 0,5 m h
Fornlämning 58 Öjervik 1:4 Karta 11C 6j (11269)	<u>Två gravhögar ?</u> 9 resp 10 m diam och 0,5 m h
Fornlämning 61 Rottneros 3:1 Karta 11C 6j (11269)	<u>Gravhög ?</u> högen benämnd knektkullen
Fornlämning B Antonström 1:336 Karta 11D 9a (11390)	<u>Ev. stenåldersboplats.</u> Ett flertal flintföremål däribland yxor och spån påträffade vid markarbeten
Fornlämning C Gettjärn 1:30 Karta 11C 8i (11288)	<u>Ev. stenåldersboplats.</u> Yxor, pilspets och skrapa påträffade vid markarbeten

MILSTOLPAR, KILOMETERSTOLPAR, MINNESSTENAR, BROAR, M M I SUNNE SOCKEN

(nummer i enlighet med Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering 1966)

<p>Fornlämning 2
Holmby 2:1
Karta 11C 8j (11289)</p>	<u>Kilometerstolpe</u> av sten, 1,2 m h och 0,4 m br med inskrift "4"
<p>Fornlämning 5
Hälserud 1:50
Karta 11C 8j (11289)</p>	<u>Kilometerstolpe</u> av gråsten, 1,6 m h och 0,4 m br med inskrift "6". Stolpen saknas vid inventering 1982
<p>Fornlämning 6
Hälserud 1:25
Karta 11C 8j (11289)</p>	<u>Väghållningsmärke</u> av sten, 0,65 m h och 0,45 m br. Inskrift: "O.JJ.O.S.B" = Ola Jansson, Jan Olsson, Berga
<p>Fornlämning 7
Norra Såneby 2:1
Karta 11D 8a (11380)</p>	<u>Minnessten</u>, 1 m h och 0,6 m br med inskrift "HÄR WANNS FRÅN OLÄNDIG MOSSE BÖRDIGT FÅLT. AT FÖRETAGETS FRÄMJANDE DOLT AF KJELLIN RESTES MINNESSTENEN. KRINGBÖENDES TACKSAMHET 1824.
<p>Fornlämning 9
Hälserud 1:43
Karta 11C 8i (11288)</p>	<u>Stenbro</u> av tuktad gråsten, 17 m l, 6 m br och 27 m byggt i ett spann 3 m l och 2 m h. Räcke av stenstolpar och ledstänger av trä.
<p>Fornlämning 10
Hälserud 1:43
Karta 11C 8i (11288)</p>	<u>Dammbyggnad</u>, 20 m l, 7 m br och 1,5 m h av tuktad gråsten. I kanten en sten med inskrift: ÅR 1843 PPS BY
<p>Fornlämning 18
Brårud 1:29
Karta 11D 7a (11370)</p>	<u>Milstolpe</u>, av kalksten, 0,6 m h och 0,3 m br med inskrift "Mil 1767". Postament 1,25 x 1,25 m och 0,6 m h

- Fornlämning 19
Björkefors 1:203
Karta 11D 9a (11390)
- Stenbro av tuktad gråsten, 48 m l, 65 m br och 7,2 m h byggd i 2 spann, 7 m l och 5,8 resp 2.6 m h. Räckte av gjutna järnstolpar och ledstänger av järnrör
- Fornlämning 20
Ivarsbjörke 1:251
Karta 11D 9a (11390)
- Milstolpe av kalksten, 1,25 m h och 0,35 m br med inskrift "1/2 MIL 1767".
Postament 1,5 x 1,7 m och 0,6 m h
- Fornlämning 21
Bräckan 1:16
Karta 11D 8a (11380)
- Kilometerstolpe av sten, 0,9 m h och 0,4 m br med inskrift: "4"
- Fornlämning 22
Edsbjörke 1:84
Karta 11D 8a (11380)
- Milstolpe av kalksten, 0,9 m h och 0,38 m br med inskrift "1/4 MIL 1847".
Postament 2,3 x 2,2 m och 0,8 m h
- Fornlämning 23
Edsbjörke 1:100
Karta 11D 8a (11380)
- Kilometerstolpe av sten, 1,45 m h och 0,33 m br med inskrift "6"
- Fornlämning 24
Ingeborgjorden 1:24
Karta 12C 0j (12209)
- Kilometerstolpe av sten 0,8 m h och 0,4 m br med inskrift "14"
- Fornlämning 25
Bygdegården 1:9
Karta 11D 9a (11390)
- Kilometerstolpe av sten, 0,6 m h och 0,42 m br med inskrift "10". Postament 1,5 x 1,2 m och 0,3 m h med långa kantstenar
- Fornlämning 26
Spelnäs 1:2
Karta 11D 9a (11390)
- Kilometerstolpe av sten, 0,7 m h och 0,46 m br med inskrift "8"

- Fornlämning 27
By 1:4 B
Karta 11D 8a (11380)
Kilometerstolpe av sten, 1,0 m h och 0,45 m br med inskrift "6"
- Fornlämning 30
Björkefors 1:203
Karta 11D 9a (11390)
Rest sten kallad "Stenen" eller "Gränsstenen", 1,35 m h och 0,45 m br
- Fornlämning 31
Ivarsbjörke 1:130
Karta 11D 9a (11390)
Rest sten kallad "Stenen" eller "Gränsstenen", 1,25 m h och 0,35 m br
- Fornlämning 49
Ivarsbjörke 1:263
Karta 12D 0b (12301)
Kilometerstolpe av gråsten, 0,95 m h och 0,36 m br med inskrift "20"
- Fornlämning 50
Öjervik 1:3
Karta 12C 0h (12207)
Kilometerstolpe av gråsten, 0,8 m h och 0,5 m br med inskrift "24"
- Fornlämning 56
Rottneros 1:2
Karta 11C 6j (11269)
Minnessten av granit, 2,2 m h och 0,7 m br med inskrift "PAL MONTGOMERY FÖDD 6.10 1914 STUPAD 14.5 1940 VID NEVERFJELD. FRIVILLIG I FINSK-RYSKA KRIGET 1939-40: MÄRKÄJÄRVI. FRIVILLIG I NORGES FRIHETS-KAMP 1940: STRIDERNÄ I ÖSTERDALEN Ö I NORDNORGE. WERMLANDS RUSTHÄLL RESTE STENEN"
- Fornlämning 62
Rottneros 1:2
Karta 11C 6j (11269)
Minnessten av sandsten, 1,7 m diam med inskrift: "PÅ DESSA STENAR FRÄN ROTTNEROS FÖRSTA TRÄSLIPERI HUGFÄSTES MINNET AV MR HAMPUS EDVARD MONTGOMERY 1882-1911. GRUNDARE AV ROTTNEROS TRÄMASSEINDUSTRI VERKSTADS- OCH KRAFTVERKSÄRÖRELSE".

Fornlämning 63
Rottneros 1:2
Karta 11C 6j (11269)

Minnessten av granit 1,2 m h och 0,6 m br
med inskrift "TILL MINNET AV BRUKSKAMRER
CARL MILES CARLSON FÖDD 1876 DÖD I TJÄNST
VID ROTTNEROS BRUK 1898-1956. TVÅ ÄGARE-
GENERATIONERS OVÄRDERLIGA TROMAN".

Fornlämning 64
Rottneros 1:2
Karta 11C 6j (11269)

Minnessten av granit, 1,5 m h och 1,1
m br med inskrift: "TILL MINNET AV OLA
PERSSON SKOGSFÖRVALTARE VID ROTTNEROS
BRUK 1918-51 GOD KLOK TROFAST".

Fornlämning 65
Ivarsbjörke 1:5
Karta 11D 9a (11390)

Milstolpe av kalksten, 0,95 m h och 0,37
m br med inskrift "1/4 MIL 1767". Posta-
ment 2,5 x 2,5 m och 1,2 m h

Fornlämning A
Ivarsbjörke 1:278
Karta 11D 9a (11390)

Kilometerstolpe av sten, 1,3 m h och
0,4 m br med inskrift "12".

FÖRTECKNING ÖVER SÄRSKILT BEAKTANSVÄRDA BYGGNADER I SUNNE SN

1. Annefors kronopark 1:5 A
Annefors
Karta 113 82
Bostadshus, f.d. bruksförvaltarbostad. Timrad tvåvånings byggnad från 1800-talets första hälft. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Faluröd lockpanel. Vita fönsteromfattningar, vit veranda under pulpettak. Envånings tillbyggnad med pulpettak vid vardera gaveln.

2. Askersby 1:18
Håla
Karta 113 60
Bostadshus. Timrad tvåvånings byggnad från 1812. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Faluröd lockläktpanel utom östra gaveln som har brecspåntad panel. Vita omfattningar. Vit veranda med balkong.
Stall, magasin. Timrad faluröd uthuslänga i 1 1/2 våning med stall, lider och magasin. Plåttäckt sadeltak.

3. Askersby 1:25
Janne Ols
Karta 113 60
Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från slutet av 1700-talet. Sadeltak med enkupigt tegel. Faluröd lockläktpanel. Vita omfattningar. Vit veranda med sadeltak. Halvfönster på framsidan.

4. Askersby 1:29
Där bort
Karta 113 60
Bostadshus. Timrad tvåvånings byggnad från början av 1800-talet. Sadeltak med enkupigt tegel. Faluröd lockpanel. Vita omfattningar. Vit veranda med sadeltak.
Stall, magasin. Timrad faluröd vinkelställd uthuslänga i 1 1/2 våning med stall och magasin. Sadeltak med enkupigt tegel.

5. Askerud 1:51
Där öster
Karta 113 91
Bostadshus. Reveterad byggnad i 1 1/2 våning från 1934. Grå spritputs. Slätputsade omfattningar. Gröna fönsterbågar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. På framsidan veranda, på baksidan förstukvist, båda med sadeltak. Takkupa med pulpettak på vardera takfallet.
6. Backetorp 1:31
Karta 112 89
Bostadshus. Byggnad i 1 1/2 våning från 1920-tal. Faluröd lockläktpanel, vita snickerier. Brutet tak med tvåkupigt tegel. På främre takfallet takkupa under pulpettak, på bakre balkong under takkupa. Vit veranda under pulpettak.
7. Berga 1:27
Karta 112 79
Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning, från 1800-talet. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Faluröd lockläktpanel. Vita omfattningar, vita knutar. Halvfönster med dekorativ spröjsning.
8. Bergskog 1:1
Karta 113 70
Ålderdomshem. Justitutionsbyggnad. Vit slätputsad tegelbyggnad i två våningar från 1912. Långsträckt byggnadskropp med tvärställd byggnadskropp i vardera änden. Vid huvudentrén frontespis med brutet tak, därframför veranda med balkong. Sadeltak med falstegel.
9. Björserud 1:12
Björnsbyholm
Karta 113 80
Bostadshus. Tvåvånings timrad herrgårdsbyggnad från 1801. Gulmålad lockpanel, vita fönsteromfattningar. Faluröd baksida. Skiffertäckt sadeltak. Vit veranda med balkong. Nya fönster insatta, lägre än de tidigare.
Flyglar. Två stycken 1 1/2 vånings timrade byggnader från 1790. Faluröd lockpanel. Vita snickerier. Skiffertäckt sadeltak.

10. Boberg 1:3
Karta 112 88
- Bostadshus. Timrad tvåvånings herrgårdsliknande byggnad från 1800-talets första hälft. Gulmålad lockläktpanel, vita fönsteromfattningar, vit veranda med balkong. Sadeltak med enkupigt tegel.
11. Boberg 1:4
Karta 112 88
- Bostadshus. Tvåvånings timrad byggnad från ca 1850. Faluröd lockpanel/lockläktpanel. Vita fönsteromfattningar. Vit veranda med balkong. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Förstuvist på baksidan.
12. Boberg 2:1
Karta 112 88
- Bostadshus. Tvåvånings timrad byggnad från ca 1850. Faluröd lockläktpanel, vita fönsteromfattningar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Vit veranda med balkong. Vid ena gaveln tillbyggnad under sadeltak.
13. Bryggegården 1:9
Karta 113 90
- Bostadshus. Timrad tvåvånings byggnad från 1800-talets mitt. Sadeltak med galvaniserad korrugerad plåt. Faluröd lockläktpanel. Vita fönsteromfattningar. Vit veranda med papptäckt trefallstak. I salen på övre våningen väggmålningar på papper av Anders Nilsson, Brunskog, daterade 1849.
14. Brårud 2:1
Berg
Karta 113 80
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1857. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespis på vardera långsidan. På framsidan är frontespisens sadeltak utdraget till tak över balkong och veranda. Vitmålad lockpanel/stående pärlspånt. Gröna fönsteromfattningar. På framsidan snickarglädje runt fönster och veranda. Vissa fönster utbytta mot ospröjsade av annat format.

15. Bråsstorps 1:8
Baggerud
Karta 112 79
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från mitten av 1800-talet. Sadeltak med betongpannor lagda 1921. Faluröd lockläktpanel. Vita fönsteromfattningar. Halvfönster med dekorativ spröjsning på framsidan. Glasad veranda. Tillbyggnad under pulpettak på baksidan.
16. Bråsstorps 1:24
Nykast
Karta 112 78
- Bostadshus. Timrad byggnad i en våning från 1800-talet. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Faluröd lockläktpanel. Vita fönsteromfattningar. Vit veranda, delvis inbyggd, under tegeltäckt pulpettak.
17. Bråsstorps 1:68
Lyckan
Karta 112 79
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets slut. På ena långsidan framskjutande byggnadskropp i 2 våningar. Sadeltak med galvaniserad korrugerad plåt. Faluröd lockpanel/lockläkt. Vita fönsteromfattningar.
18. Bråsstorps 1:89
Gata
Karta 112 79
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets andra hälft. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Faluröd lockpanel. Vita fönsteromfattningar. Vit veranda med plåttäckt pulpettak. På framsidan halvfönster med dekorativ spröjsning.
19. Bråsstorps 1:96
Bråtgärdet
Karta 112 79
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets mitt. Sadeltak med tät-korrugerad plåt. Faluröd lockpanel. Vita fönsteromfattningar. Halvfönster med dekorativ spröjsning. Vit veranda med papptäckt trefallstak. Tillbyggnad under pulpettak på baksidan.

20. Bräckan 1:14
Nytomten
Karta 112 78
- Bostadshus. Byggnad i 1 1/2 våning från ca 1920. Sadeltak med tvåkupigt tegel. På vardera långsidan frontespis med brutet tak. Under frontespiserna veranda respektive tillbyggnad under trefallstak med skiffereternit. Gulmålad lockläktpanel. Gröna fönsteromfattningar. I gavelspetsarna dekorativt spjälverk.
21. Bräckan 1:16
Där Sör
Karta 112 78-88
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets andra hälft. Gulmålad lockläktpanel. Vita fönsteromfattningar. Halvfönster med dekorativ spröjsning. Sadeltak med korrugerad plåt. Vit veranda med pulpettak. Tillbyggnad med pulpettak vid ena gaveln.
22. By 1:26
Karta 113 80
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1911. Vitmålad stående fasspontpanel. Gråa fönsterbågar och våningsband. Sadeltak med skiffereternit. Frontespiser under sadeltak på vardera långsidan. På framsidan glasac veranda med balkong.
23. By 1:81
Gårdhem
Karta 113 80
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar från 1800-talets mitt. Vitmålad lockpanel, röda fönsterbågar. Sadeltak med falstegel. Veranda med balkong.
24. By 1:87
Karta 113 80
- Bostadshus. Villa i 1 1/2 våning från 1920-talet. Vitmålad lockläktpanel, röda fönsterbågar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. På vardera takfallet en vindskupa med cirkelsegmenttak. Veranda med sadeltak.
25. Bäck 1:9
Hag
Karta 113 91
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1913. Beigefärgad lockläktpanel, röda fönsterbågar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespiser på vardera långsidan. Våningsband, halvfönster. På framsidan veranda med balkong. Tillbyggnad med pulpettak på ena gaveln.

26. Bäck 1:114
Backen
Karta 113 91
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1875. Omålad, delvis inklädd med lockpanel. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Halvfönster på framsidan med dekorativ spröjsning.
27. Bäck 1:117
Karta 113 91
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar från 1800-talets mitt. Faluröd lockläktpanel, vita fönsteromfattningar, knutar och vindskivor. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Veranda med snickarglädje under papptäckt trefallstak.
28. Bäck 1:119
Där fram
Karta 113 91
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar från 1800-talets mitt. Faluröd lockläktpanel. Plåttäckt sadeltak. Vita fönsteromfattningar knutar och vindskivor. Vit veranda med trefallstak. Igensatta fönster på gavel och baksida.
29. Ed 1:4
Skarpeds kvarn
Karta 112 69
- Kvarn. Timrad byggnad från 1800-talet i 1 1/2 våning med källarvåning i sten. Säteritak med tvåkupiga röda antikbehandlade betongpannor. Faluröda stockväggar. Vita profilerade omfattningar. Grönmålad dubbeldörr med gul sol.
30. Ed 1:91
Skarpeds gård
Karta 112 69
- Bostadshus. Rättarbostad till Skarpeds gård (mangårdsbyggnaden borta). Timrad byggnad i 1 våning från 1800-talets mitt. Faluröd lockläktpanel. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Vita omfattningar, knutar och vindskivor.
- Magasin. Timrat spannmålsmagasin från 1842 i 3 1/2 våning. Faluröd lockläktpanel. Plåttäckt sadeltak.

31. Ed 1:91
Edsmossen
Karta 112 79
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 våning från 1800-talets andra hälft. Faluröd lockläktpanel. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Förstukvist med sadeltak. Tillbyggd med vinkelställd länga på baksidan med sadeltak i samma höjd, husets karaktär väl bevarad.
32. Getnäs 1:11
Gillerdalen
Karta 112 88
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets mitt. Faluröd lockläktpanel. Vita omfattningar och knutbräder. Plåttäckt sadeltak. Vit veranda med trefallstak. På framsidan halvfönster med dekorativ spröjsning. På baksidan timrad opanelad tillbyggnad under pulpettak.
33. Getnäs 1:18
Norra Storhag
Karta 112 88
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1892. Faluröd lockläktpanel. Vita omfattningar och knutar. Sadeltak med svart falsplåt. Glasveranda med trefallstak med falsplåt. Halvfönster med dekorativ spröjsning.
34. Getnäs 1:30
Berget
Karta 112 88
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1911. Vitmålad liggande och stående fasspontpanel. Våningsband. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespis med sadeltak på vardera långsidan. På framsidan glasveranda, på baksidan förstuga. Vid ena gaveln tillbyggnad under trefallstak.
35. Getnäs 1:41,42
Brantsnäs
Karta 112 97
- Bostadshus. Jugendvilla i 1 1/2 våning från 1907. Valmat brutet tak med tvåkupigt tegel. Gulmålad lockläktpanel. Vita snickerier. På vardera långsidan frontespis med brutet tak. På framsidan veranda under pulpettak, på baksidan delvis glasad altan under balkong. På ena gaveln förstukvist under pulpettak. Bevarad originalinredning. Huset ritat av arkitekten Ernst Stenhammar.

36. Getnäs 1:49
Karta 112 88
- Bostadshus. Timrad torpstuga i 1 våning från 1800-talet. Faluröd lockläktpanel. Vita omfattningar och knutar. Plåttäckt sadeltak. Vit veranda under plåttäckt sadeltak.
37. Getnäs 1:93
Nol i bråten
Karta 112 88
- Hela gården: mangårdsbyggnad, ladugård, stall, magasin.
- Mangårdsbyggnad. Timrad i 2 våningar, från 1800-talets början. Faluröd lockpanel. Vita omfattningar. Vit veranda med balkong. Sadeltak med falsplåt. På baksidan förstukvist med pulpettak. Diplomhus.
- Ladugård. Timrad i 2 våningar med fähusdel i natursten. Delvis brädfodrad. Faluröd. Sadeltak med galvad pannplåt. Enligt uppgift från 1700-talets slut.
- Stall. Timrad/brädbyggd i 2 våningar. Faluröd brädpanel. Sadeltak med korrugerad plåt.
- Magasin. Timrad förrådsbyggnad i 1 1/2 våning. Faluröd. Sadeltak med korrugerad plåt.
38. Gettjärn 1:20
Karta 112 88
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets andra hälft. Framskjutande byggnadskropp i full höjd på vardera långsidan. Gråmålad lockläktpanel, röda fönsterbågar. Våningsband. Sadeltak med korrugerad plåt. Inbyggd glasveranda i den på framsidan framskjutande byggnadskroppen. Förstukvist med pulpettak på ena gaveln.
39. Gjutaregården 1:20
Petteran
Karta 113 81
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning, byggd 1858, renoverad till nuvarande exteriör 1912. Vitmålad liggande fasspontpanel. Våningsband, halvfönster. Sadeltak med rött betongtegel. På framsidan frontespis med sadeltak utdraget över balkong och veranda. Diplomhus.

40. Gunnarsby 1:77
Karta 113 80
41. Gårdsjö 1:33
Karta 113 61
42. Gårdsjö 1:130
Karta 113 61
43. Gårdsjö 1:140
Mobacken
Karta 113 61
44. Hedåsen 1:16
Mellanstugan
Karta 113 92

Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1914. Beigemålad liggande/stående fas-spontpanel, röda fönsterbågar. Våningsband, halvfönster. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespis på vardera långsidan. På framsidan är frontespisens sadeltak utdraget till tak över balkong och veranda. Schweizerkryss i gavelspetsarna. Dekorativt spjälverk i gavelspetsen över balkongen. Förstukvist under pulpettak på baksidan.

Bostadshus. Timrad byggnad i 1 våning från 1850. Faluröd lockpanel/stockvägg. Vita omfattningar och knutar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Veranda med snickarglädje under pulpettak.

Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets andra hälft. Sadeltak med grönmålad falsplåt. Gulmålad liggande fas-spont- och stående lockläktpanel. Vita snickerier. Rikt artikulerad panelfasad med våningsband, profilerade omfattningar m.m. Frontespis på vardera långsidan. Veranda under trefallstak med svarvade stolpar och snickarglädje.

Bostadshus. Timrad mindre manbyggnad i 1 våning från 1839. Faluröd lockläktpanel. Vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Förstukvist med sadeltak.

Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar, enligt uppgift från 1700-tal, andra våningar dock troligen från 1800-talets mitt. Lockläktpanel. Vita omfattningar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Panelen är tyvärr målad med en lysande röd akrylatlatex.

45. Hån 1:19
Karta 112 68
- Bostadshus. Byggnad från ca 1900 i 1 1/2 våning. Gulmålad stående/liggande fasspont-panel. Våningsband. Vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespis på baksidan. På framsidan framskjutande byggnadskropp i full höjd under sadeltak med glasveranda och balkong. Snickarglädje på balkong och i frontespisens och norra kortsidans gavelspetsar. Tillbyggnad med veranda under pulpettak på baksidan.
46. Hån 1:48
Där nol
Karta 112 79
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar från 1800-talets mitt. Faluröd lockpanel. Sadeltak med betongpannor. Vita omfattningar. Veranda med snickarglädje under trefallstak.
47. Hägerud 1:15
Karta 113 80
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar från 1800-talets första hälft. Faluröd lockläktpanel. Vita omfattningar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Vit veranda under sadeltak. På övre våningen målningar på papp på väggar och i tak.
48. Häljeby 1:16
Häljeby gård
Karta 113 70
- Hela gården: mangårdsbyggnad, två flyglar.
- Mangårdsbyggnad. Timrad herrgårdsbyggnad i två våningar från 1800-talets början. Gulmålad lockpanel, gröna fönsterbågar. Sadeltak med enkupigt tegel. Veranda med balkong. Diplomhus.
- Flyglar. Timrade i 1 1/2 våning, enligt uppgift från 1700-tal. Faluröd lockläkt resp. lockpanel. Sadeltak med enkupigt resp. tvåkupigt tegel. Vita omfattningar.

49. Hälleberg 1:32
Hälleberg
Karta 112 69

Bostadshus. Timrad mangårdsbyggnad i 1 1/2 våning från 1850. Vitmålad lockläktpanel, nedtill bröstning av liggande spontad panel. Gråmålade omfattningar. Sadeltak med mörka betongpannor. På framsidan frontespis med veranda och balkong. Kraftig profilerad takgesims. På baksidan halvfönster av apelsinklyftstyp. Husets karaktär något förvanskad genom att bottenvåningens fönster bytts mot ospröjsade av annan storlek och att halvfönstren på framsidan tagits bort.

50. Hökerud 1:5 A
Karta 112 88

Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets slut. Faluröd lockläktpanel, vita snickerier. Vit veranda under pulpettak på ena långsidan. Framskjutande trapphus på andra långsidan.

Ladugård. Vinkelbyggd av bräder i 2 våningar. Faluröd. Sadeltak med galvad pannplåt. Fåhusdelen byggd av knubb (= vedträn i murbruk)

51. Ingeborgjorden 1:9
Karta 122 09

Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets andra hälft. Vitmålad lockläktpanel, röda fönsterbågar. Sadeltak med svarta betongpannor. Veranda under pulpettak. Halvfönster med dekorativ spröjsning.

52. Ingeborgjorden 1:22
Dalen
Karta 122 09

Bostadshus. Timrad byggnad i två våningar från 1800-talets mitt. Vitmålad lockläktpanel, röda fönsterbågar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. På framsidan glasveranda i våningar under pulpettak. På baksidan tillbyggnad i en våning under pulpettak.

53. Ingeborgjorden 1:28
Nils-Jons
Karta 122 09
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar, enligt uppgift från 1700-tal. Faluröd lockpanel, vita omfattningar. Sadeltak med svart korrugerad plåt. Vit veranda under pulpettak
54. Ingeborgjorden 1:62
Stöpafors skola
Karta 122 09
- Skola. Skolbyggnad i 1 1/2 våning från 1910. Vitmålad lockläktpanel. Våningsband. Sadeltak med svart falsplåt. En rikt artikulerad byggnad med två parallella byggnadskroppar förbundna genom en tredje tvärställd byggnadskropp samt verandor och takkupor.
55. Ingeborgjorden 1:70
Där väst vid sjön
Karta 122 09
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar. Vitmålad lockläktpanel, beige fönsterbågar. Sadeltak med skiffereternit. Veranda under pulpettak. Förstukvist under pulpettak vid ena gaveln.
56. Ivarsbjörke 1:263
Björkefors gård
Karta 113 90
- Ekonomibyggnader. Magasin och ladugård från 1919. Faluröda tegeltak. Ladugård av tegel och bräder. Sadeltak. Magasin med högre, tornliknande mittdel med lanternin. Sadeltak med valmade gavelspetsar.
57. Ivarsbjörke 1:320
Lappnäs
Karta 113 90
- Bostadshus. Herrgårdsliknande byggnad i 2 våningar från 1928. Gulmålad lockläktpanel, vita snickerier. Sadeltak med enkupigt tegel. Entrén markerad genom två pilastrar och en fronton på taket. På baksidan veranda med balkong. På gavlarna utrymningsanordningar: bryggor och spiraltrappor. Byggnaden, som är ett bra exempel på 20-talsklassicismen, är byggd för barnkoloniverksamhet.

58. Ivarsbjörke 1:335
Björkefors herrgård
Karta 113 90
- Konvalescenthem. Herrgårdsbyggnad från ca 1800, timrad i 2 våningar. Vitmålad lockpanel, beige omfattningar. Sadeltak med enkupigt tegel. Tillbyggnader på gavlarna och tillkopplad vinkellänga vid ena gaveln bakåt
59. Ivarsbjörke 1:391
Edsbjörke hpl
Karta 113 90
- Hållplatsbyggnad. För järnvägen, ej längre i bruk. Mindre 1 våningsbyggnad från 1915. Faluröd liggande fasspontpanel med vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespis längs hela främre långsidan, därunder öppet väntutrymme för tågresenärer.
60. Karsbol 1:51
Älva i Karsbol
Karta 113 81
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1850-talet. Gulmålad lockläktpanel, vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Halvcirkelformade halvfönster, över verandar rektangulära. Veranda med trefallstak. Förstukvist under pulpettak vid ena gaveln.
61. Lövåsen 1:4
Där fram
Karta 123 01
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets början. Omålad lockläktpanel. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Halvfönster. Veranda med snickarglädje under sadeltak.
62. Maggeby 1:60
Lillstusättern
Karta 113 72
- Bostadshus. Timrad säterstuga i 1 våning med sidoingång, från 1800-talets slut. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Omålade stockväggar
63. Mellby 1:6
Där öst
Karta 113 60
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1890-talet. Ljusmålad lockläktpanel, mörkare omfattningar. Sadeltak med rödmålad falsplåt. Veranda med trefallstak. På baksidan förstukvist under pulpettak.

64. N. Borgeby
Ingmårs hpl
Karta 113 80
Hållplatsbyggnad. Mindre hållplatsbyggnad från ca 1915. Faluröd fjällpanel, vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespis längs hela främre långsidan, därunder öppet väntutrymme för tågresenärer.
65. N. Näs 1:5
Karta 113 90
Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets andra hälft. Gulmålad lockläktpanel, vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespis på framsidan, därunder glasveranda med trefallstak. Halvfönster. Förstukvist på baksidan.
66. N. Näs 1:15
Tomta
Karta 113 90
Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från ca 1900. Gulmålad lockläktpanel, röda fönsterbågar. Halvfönster. Sadeltak med rödmålad korrugerad plåt. Veranda med pulpettak av plåt. På baksidan förstukvist med pulpettak.
67. N. Näs 1:27
Karta 113 90
Bostadshus. Timrad manbyggnad i 1 1/2 våning från 1908. Vitmålad lockläktpanel, röda fönsterbågar. Halvfönster. Sadeltak med skiffer. Veranda med pulpettak med korrugerad plåt. På baksidan förstukvist med pulpettak.
68. N. Viken 1:20
Gärdet
Karta 112 88
Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1867. Faluröd lockpanel, vita omfattningar. Halvfönster med dekorativ spröjsning. Sadeltak med rödmålad pannplåt. Glasveranda under trefallstak. Vid ena gaveln förstukvist med pulpettak.
69. Rottneros 1:2
Rottneros skola
Karta 112 79
Bostadshus. Mindre timrad byggnad i 1 våning tidigare skola, enligt uppgift byggd ca 1800. Faluröd lockpanel, gröna omfattningar. Sadeltak med tvåkupigt tegel.

70. Rottneros 1:12
Tremansbacken
Karta 112 69
- Bostadshus. Timrad parstuga i 1 våning från 1700-talets slut. Faluröd lockpanel, gröna omfattningar. Sadeltak med tvåkupigt tegeltak.
71. Rottneros 3:3
Karta 112 69
- Brukskontor. Byggnad i 2 1/2 våning från ca 1900, ursprungligen mejeri. Bottenvåning i sten med vit spritputs, överbyggnad brädbyggd med faluröd lockläktpanel och vita omfattningar. Sadeltak med svart korrugerad plåt.
72. Rottneros station
Karta 112 69
- Järnvägsstation. Stationsbyggnad från 1913, gulmålad liggande fasspontpanel med vita snickerier. Sadeltak med valmade gavelspetsar, tvåkupigt tegel. Frontespis med valmat tak, burspråk.
73. Röberg 1:9
Fall
Karta 122 09
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1895. Gulmålad lockläktpanel, vita profilerade omfattningar, röda fönsterbågar. Halvfönster med dekorativ spröjsning. Sadeltak med falstegel. Veranda under pulpettak. På baksidan förstukvist med pulpettak.
74. Röberg 1:24
Ria
Karta 122 09
- Bostadshus. Timrad manbyggnad i 1 1/2 våning från 1906. Gulmålad stående pärlspontpanel, gröna fönsterbågar. Frontespis på framsidan. Våningsband. Framsidans väggparti mellan våningsbandet och takfoten är klätt med spån. Veranda med balkong. Halvfönster på baksidan. Sadeltak med falstegel. På baksidan förstukvist med sadeltak.

75. Simrud 1:5
Täppa
Karta 122 09
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1860-talet. Parstugeplan. Omålad lockpanel med vita omfattningar och knutar. Sadeltak med falstegel. Veranda med plåttäckt pulpettak. Halvfönster på framsidan.
- 75B. Spelnäs 1:15
Nygården
Karta 113 80
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1886. Gulmålad lockläktpanel, vita snickerier. Halvfönster. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespis på vardera långsidan med dekorativt spröjsade fönster. Framtill veranda med snickarglädje under pulpettak. Baktill förstukvist med pulpettak.
76. Svineberg 1:77
Karta 112 98
- Hela gården. Bostadshus timrat i 1 våning, parstugeplan, från 1800-talets andra hälft. Faluröd lockläktpanel, vita fönsteromfattningar och knutar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Glasad veranda under pulpettak.
- Ladugård, 1800-tal, timrad/träbyggd, byggd i vinkel. Sadeltak med korrugerad plåt, faluröd.
- Stall/magasin, timrat/brädbyggt, falurött sadeltak av pannplåt.
77. Södra Såneby 1:12
Hea
Karta 112 69
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar. Vit målad stående fasspontpanel, gröna fönsterbågar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Våningsband under varje fönsterrad. Knutarna särskilt markerade i panelen. Veranda med trefallstak. Mindre tillbyggnad på ena gaveln.

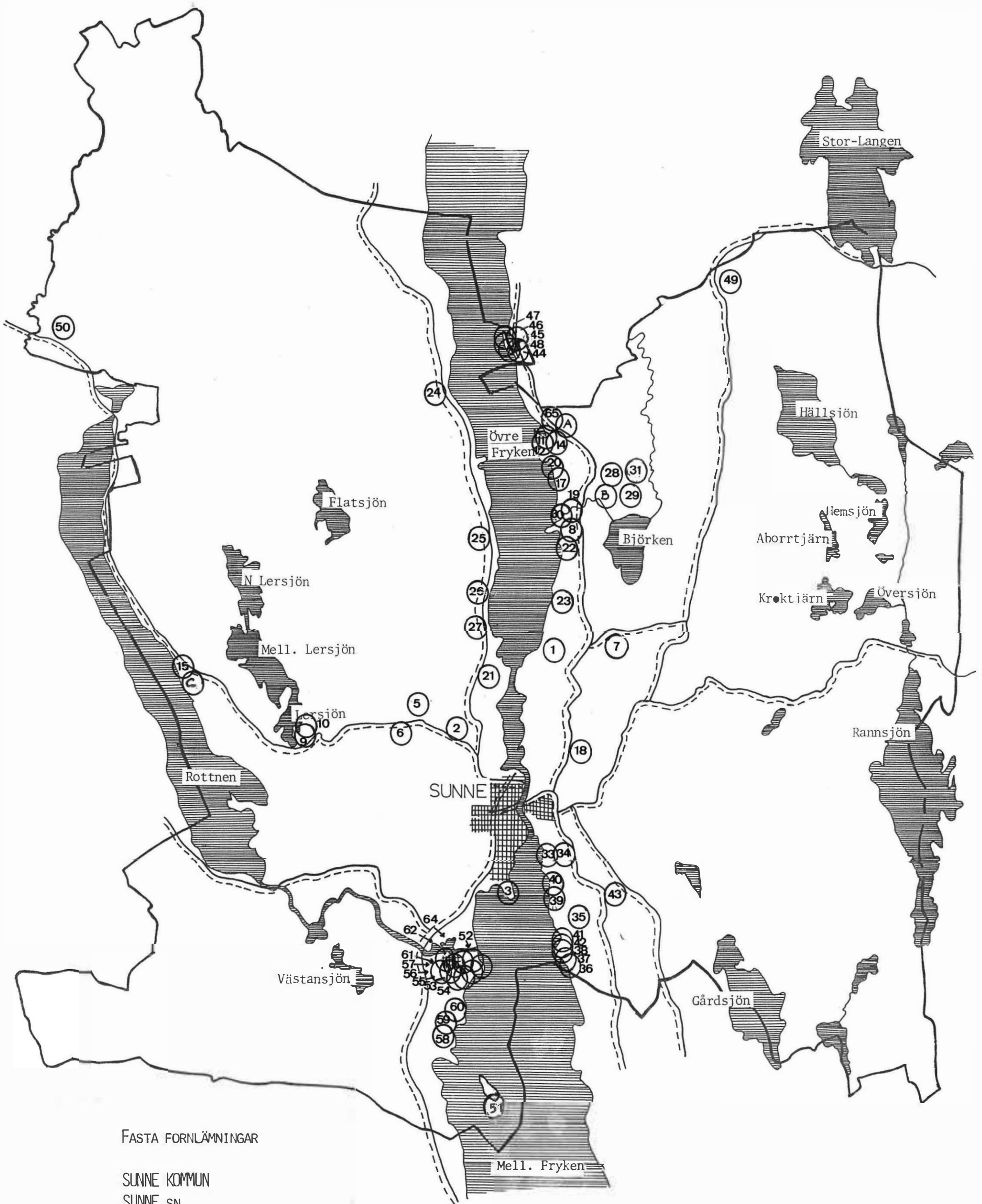
78. S. Såneby 1:25
Karta 112 69
- Bostadshus. 1 1/2 vånings byggnad, troligen från 1910-talet. Faluröd stående panel, vita snickerier. Brutet tak med tvåkupigt taktegel. Mindre takkupa på framsidan. Veranda med sadeltak. På baksidan förstukvist under pulpettak.
79. S. Såneby 1:30
Karta 112 69
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 våning från 1800-talets slut. Faluröd lockläktpanel, vita snickerier. Sadeltak med korrugerad gråmålad plåt. Vit veranda med sadeltak. På baksidan förstukvist under pulpettak.
80. S. Såneby 1:52
Strand
Karta 112 69
- Bostadshus. Jugendvilla i 1 1/2 våning från 1914. Beigemålad lockläktpanel, vita omfattningar. Brutet tak med tvåkupigt tegel. På framsidan burspråk med överliggande balkong under frontespis med pulpettak. Veranda med balkong på ena gaveln. Interiör med fast inredning orörd sedan byggtiden. På baksidan förstukvist med trefallstak.
81. S. Såneby 1:111
Hagängen
Karta 112 69
- Hela gården. Bostadshus, "Per-Albinhus" i 1 1/2 våning, från 1938. Faluröd lockläktpanel, vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Veranda under pulpettak på gaveln, tillbyggnad under sadeltak på baksidan
- Uthuslänga, med ladugård i tegel, loge, redskapslider och höskulle i bräder, falurött, sadeltak med korrugerad plåt.
82. S. Såneby 1:115
Karta 112 69
- Bostadshus. "Per-Albinhus" i 1 1/2 våning, från 1939. Faluröd lockläktpanel, vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. På framsidan liten takkupa under sadeltak, veranda under sadeltak. Källare under huset, källaringång under sadeltak på baksidan.

83. S. Såneby 1:124
Där väst
Karta 112 69
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning, troligen från 1800-talets första hälft. Faluröd lockläktpanel, vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Vit veranda med snickarglädje under pulpettak. Halvfönster av apelsinklyftmodell. Vissa stora fönster bytta mot kopplade tvålufts utan spröjs. Förstukvist på baksidan.
84. S. Såneby 1:129
Där ner
Karta 112 69
- Bostadshus. Villa i 1 1/2 våning från 1925. Faluröd lockläktpanel, vita snickerier. Bruttet tak med nedre takfallet utåtsvängt. Frontespis under sadeltak. Vit veranda med svarvade stolpar och balkong. På baksidan förstukvist med trefallstak.
85. S. Såneby 1:140
Karta 112 69
- Bostadshus. F.d. banvaktarbostad i 1 våning från 1910-talet. Faluröd fjällpanel, vita snickerier. Sadeltak under grå korrugerad plåt (ursprungligen troligen tegeltak). Vit veranda under sadeltak, slutet på sidorna, med faluröd fjällpanel utvändigt.
86. S. Såneby 1:144
Där bort
Karta 112 69
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning från 1800-talets första hälft. Faluröd lockpanel, vita fönsterbågar. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Frontespis på vardera långsidan. Framtill vit veranda under trefallstak. På baksidan förstuga under pulpettak. På framsidan halvfönster med dekorativ spröjsning. Diplomhus.
87. S. Viken 1:9
Skogsbruksskola
Karta 112 88
- F.d. bostadshus. Timrad, herrgårdsliknande byggnad i 2 våningar från 1800-talets första hälft. Gulmålad lockläktpanel, vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Används nu som kontor och expedition för skogsbruksskolan.

- Bostadsflygel, timrad i 1 1/2 våning, från 1800-tal. Faluröd lockpanel, vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt taktegel. Halvfönster. Vällingklocka på ena gavelspetsen.
88. S. Åna 3:1
Stöpafors
Karta 122 09
- Stöpafors herrgård.
Manbyggnad i 2 våningar, från 1750-talet. Timrad, med vitmålad lockpanel och blå omfattningar. Sadeltak med skiffer. På framsidan frontespis, därunder veranda med balkong.
- Två flyglar i 1 1/2 våning, tivrade, reverterade, vitrappade, skiffertäckta sadeltak, från samma tid som manbyggnaden.
- Magasin, timrat i 1 1/2 våning, faluröda stockväggar, vita omfattningar, sadeltak med enkupigt tegel, vällingklocka, från samma tid som manbyggnaden.
89. Tjustersby 1:7
Karta 113 80
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning, från 1890-talet. Vitmålad lockläktpanel, röda fönsterbågar. På framsidan halvfönster med dekorativ spröjsning. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Veranda under trefallstak. På baksidan tillbyggnad under sadeltak, med hög skorsten.
90. Toneby 1:7
Där uppe i Toneby
Karta 112 69
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning, från 1800-talets andra hälft. Vitmålad stående fasspontpanel. Våningsband under fönster. Knutarna markerade i panelen. Sadeltak med korrugerad plåt. På baksidan frontespis. På framsidan glasveranda i två våningar under sadeltak. Tillbyggnad under sadeltak på baksidan. Veranda och välbevarad inredning från 1902.

91. Toneby 1:45
Karta 112 69
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar, från 1800-talets mitt. Faluröd lockläktpanel, vita omfattningar, knutar och vindskivor. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Vit veranda med sadeltak. Förstukvist med pulpettak vid ena gaveln.
92. Tosseberg 1:12
V. Sandbråten
Karta 122 09
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning, från ca 1900. Vitmålad lockläktpanel, röda fönsterbågar. Sadeltak med korrugerad plåt. Frontespis på framsidan, därunder veranda med balkong. På baksidan glasveranda under pulpettak. Halvfönster.
93. Ulvsby 1:2
Länsmansgården
Karta 113 80
- Konferenshotell. Herrgårdsliknande timrad byggnad i 2 våningar, från ca 1850. Vitmålad lockpanel, blå omfattningar. Sadeltak med mörka betongpannor. Framtill veranda med balkong, baktill stor utbyggnad med överliggande altan, vid ena gaveln tillbyggnad i 1 våning med hög, dominerande skorsten. Diplomhus.
- Annex, med uthyrningsrum. Timrad byggnad i 1 1/2 våning, enligt uppgift från 1600-tal, tillbyggd 1710. Faluröd lockpanel, vita fönsterbågar. Veranda under sadeltak på långsida och gavel. Sadeltak med betongpannor.
94. Ulvsby 1:28
Karta 113 80
- Bostadshus. Timrad byggnad i 2 våningar, från 1800-tal. Beigemålad lockpanel, gröna fönsterbågar. Sadeltak med tvåkupigt tegel/korrugerad plåt. Nyare veranda med balkong. Förstukvist under sadeltak på ena gaveln. Huset flyttat en kortare sträcka på 1860-talet.

95. Östanbjörke 1:50
Hibbel
Karta 113 91
- Bostadshus. Byggnad i 1 1/2 våning byggd i regelverk, ca 1900. Faluröd lockläktpanel med vita snickerier. Sadeltak med tvåkupigt tegel. Våningsband, halvfönster. På framsidan frontespis, därunder veranda med sadeltak.
96. Östanbjörke 1:59
Nämndemansåsen
Karta 113 91
- Bostadshus. Timrad byggnad i 1 1/2 våning, från 1881. Faluröd lockpanel, vita omfattningar. Sadeltak med enkupigt tegel. Halvfönster med dekorativ spröjsning. Veranda med trefallstak. Vid ena gaveln förstukvist med pulpettak.
97. Östanbjörke 1:82
Vid bäcken
Karta 113 91
- Bostadshus. Byggnad i 1 1/2 våning, från 1927. Beigemålad lockläktpanel, bruna fönsterbågar. Våningsband, halvfönster. Brutet tak med nedre takfallet utsvängt, tvåkupigt tegel. Frontespis på vardera långsidan, framsidans frontespis framspringande över verandan och bildande en glasveranda i övervåningen. På ena gaveln förstukvist med pulpettak.
98. Östanås 1:47
Vid berget
Karta 113 70
- Bostadshus. Timrad manbyggnad i 2 våningar. Enligt uppgift skulle husets äldsta delar vara från 1644. Husets nuvarande utformning torde huvudsakligen gå tillbaka till 1800-talets mitt. Faluröd lockpanel, vita snickerier. Sadeltak med enkupigt tegel. Vit veranda under trefallstak, dubbeltrappa.

FASTA FORNLÄMNINGAR

SUNNE KOMMUN

SUNNE SN

SKALA 1:100 000

0 5km

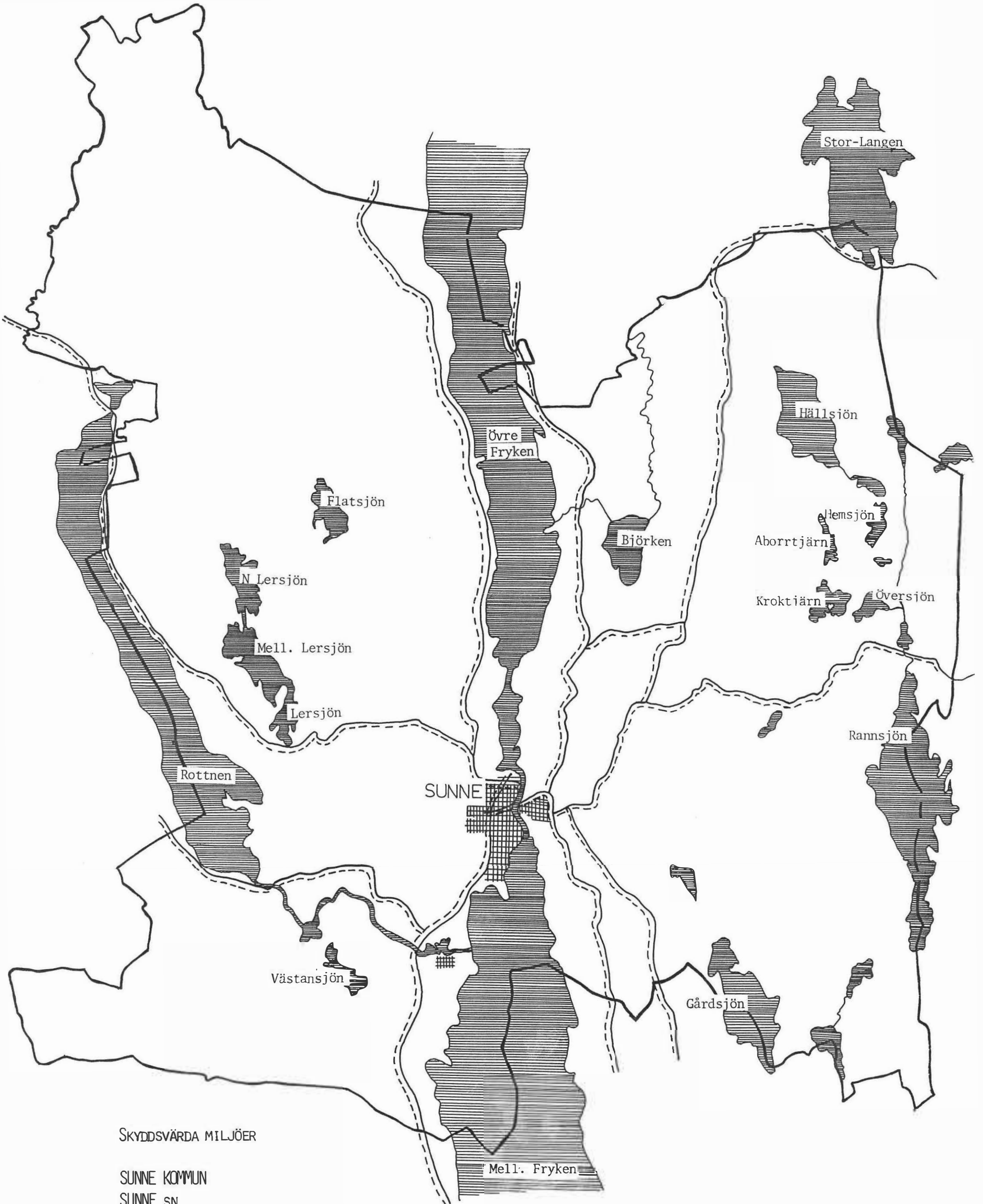

SKYDDSVÄRDA MILJÖER

SUNNE KOMMUN
SUNNE SN

SKALA 1:100 000

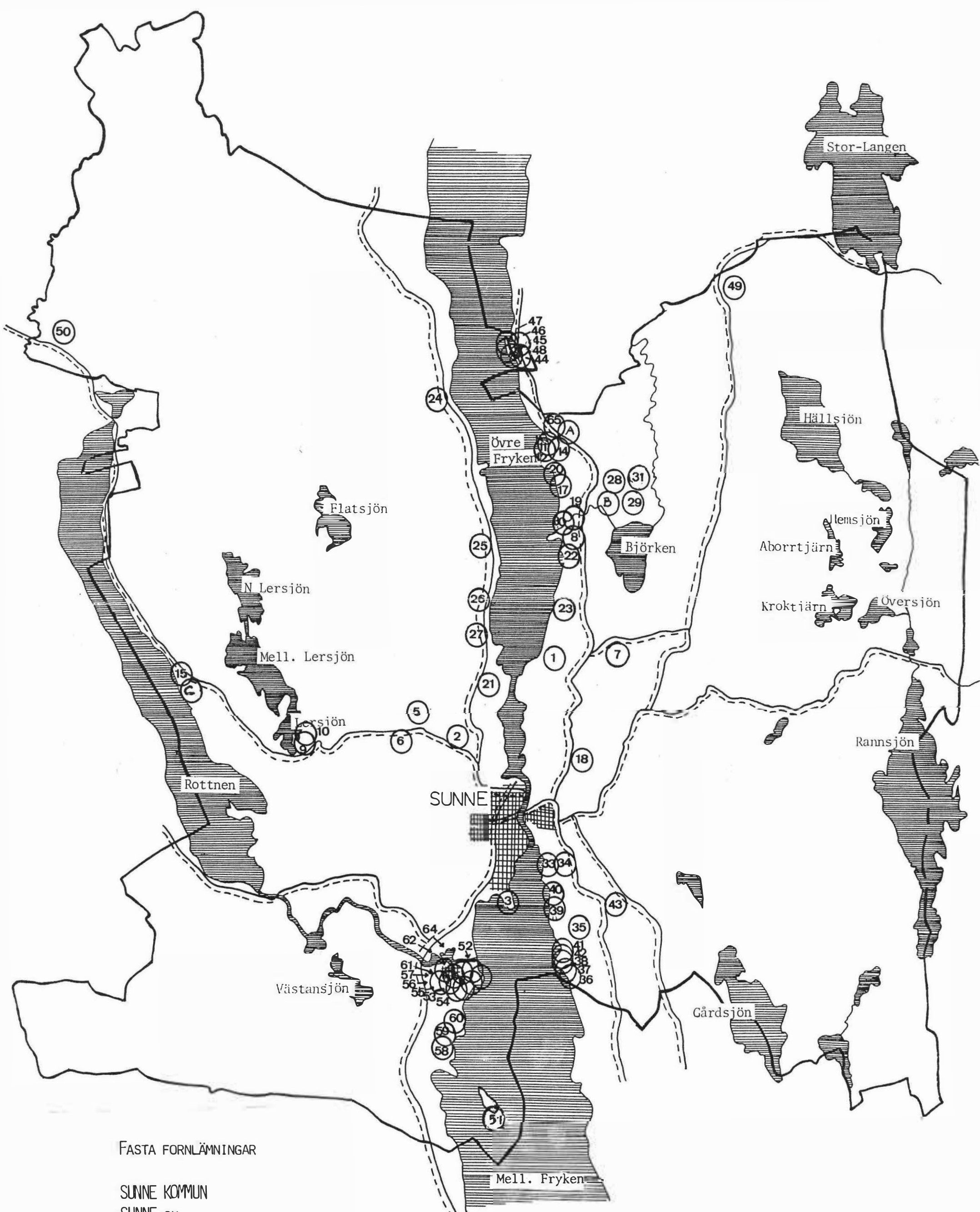
SKYDDSVÄRDA MILJÖER

SUNNE KOMMUN

SUNNE SN

SKALA 1:100 000

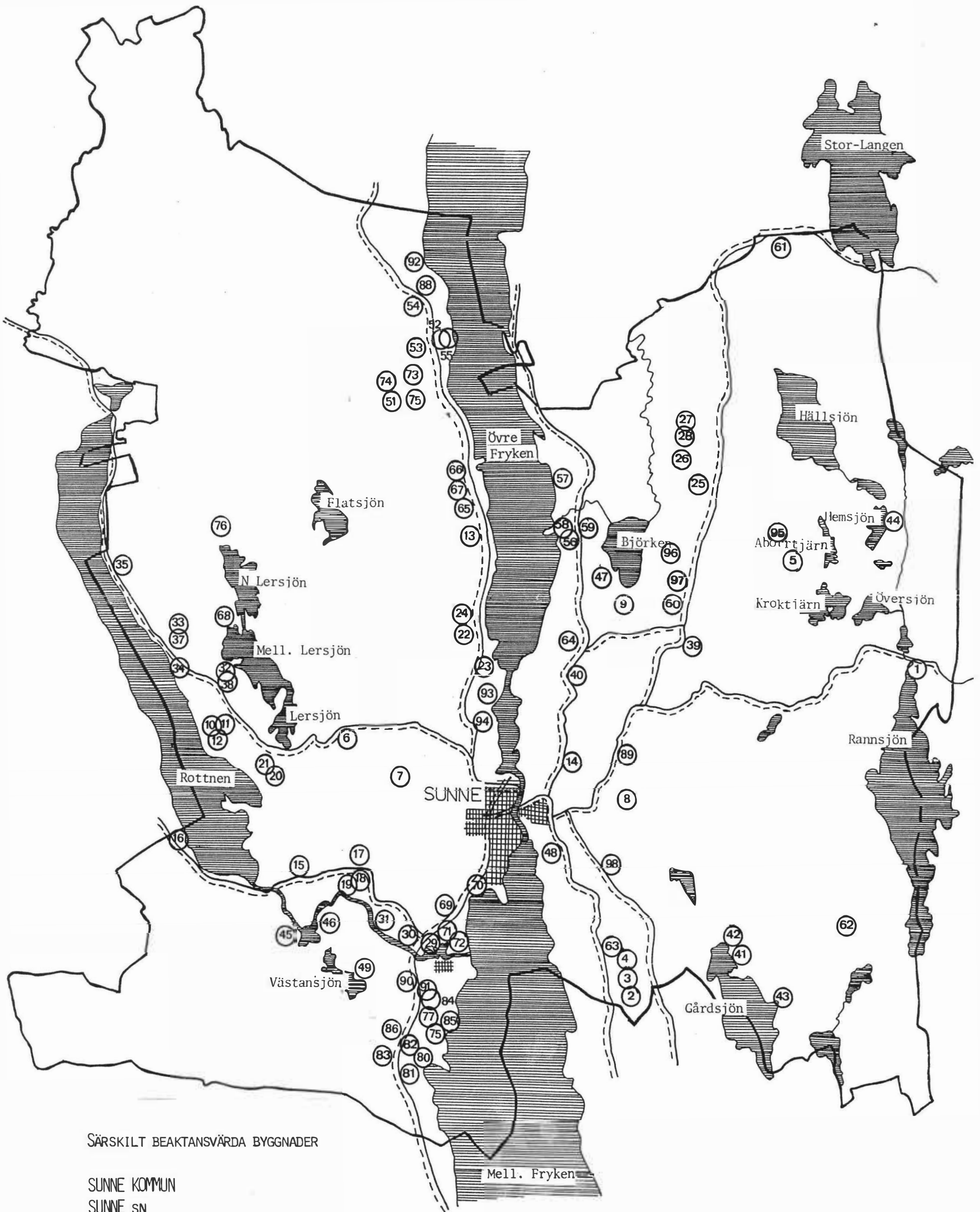

FASTA FORNLÄMNINGAR

SUNNE KOMMUN
SUNNE SN

SKALA 1:100 000

SÄRSKILT BEAKTANSVÄRDA BYGGNADER

SUNNE KOMMUN

SUNNE SN

SKALA 1:100 000

